

Բաժանորդագիրն ԿԱՆԻՒՆԻ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դրշ. Գլխաւոր համար 6 րուպ. չի, ուրիշ երկիրներու համար 12 ֆր. Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին : Գաւառներէն դրամի տեղ Օսմանեան նաւակազորոյ կ'ընդունուի : Եւրոպայի վերաբերեալ ամէն գործի համար ղիմել

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ Պոլիս, Պաւլի-Գալու, Թաշ Խան, Թիւ 50

ԾԱԶԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

درعليه ده بعهه قبوسنده طاش خاند
ه. نومروده «زاغيك» غزهسى مديرى
بالاقاشيان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik»
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 Փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 Փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 45

ՇԱԲԱԹ

10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1892

ՃԱԲԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ի՞նչ կը պահի մեզ :

Դրամը գլխաւորաբար :

Դրամը ինչպէս աղքատին, նոյնպէս հարուստին համար կը պահի մեր մէջ :

Երբ չքաւոր է մէկը, այլ բաւականի ուսած ու զարգացած, ազնիւ իղծեր, մարդօգուտ բաղձանքներ իրեն կ'իմացընեն պակասութիւնը միջոցից, որով պիտի կարենար դառնալ պիտանի իւր նմանեաց :

Երբ հարուստ է մէկը, միայն մեծազին տէր լինելով և բնաւ օժտեալ այն գովելի ձիրքերով և բարեմասնութեամբ, միևնոյն աստիճանի վրայ կը գտնուի մեր յիշած աղքատին հետ : Դարձեալ, այդ աստիճանի վրայ գըտնուող երկու անհաւասար անձանց ներկայացուցած հակապատկերն, հոգեկան վիճակը, զանց կ'ընեմք աստ նկարագրել այժմ :

Եթէ այս քննանուոր օրէնքէն կան չեղող հարուստներ, ես ես իմ կարգիս կը յարգեմ բացառութիւնը : Կրնայի իսկ անցնիլ առանց յիշելու այդ կարգի հարուստներու գոյութիւնը, քանի որ ամենախեղճ թիւ մը կը կազմեն . . . : Հազարաւոր ոսկիներու տէր եղողը դարձեալ աղքատ է կ'ըսեմ, երբ մամոնայն է իւր տէրը և ինքն անոր գերին :

Իմ խօսքերու դէմ հարուստին զայրութեամբ հառաչանքը լսելէ առաջ, բացատրեցիք թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզեմք այս փխտական ասացուածով :

Մեք չեմք ուզեր մեր ձեռքն ունենորին գրպանը խօթել և աի մը ոսկի առնելով անօթիին ծոցը դնել, այլ մեք համոզուած եմք թէ, դրամը միջոց մ'է և ոչ նպատակ : Այս սկզբամբ, անոնք որ դրամը նպատակ դարձուցած են, կ'աշխատիմք ուղղել իրենց թիւր կարծիքը, ջերմ համոզումը և զգուշացնել զիրենք ատկէ յառաջ գալիք միասնութէն, որք որչափ միասակար իրենց,

այնչափ աղետալի կը լինին իրենց նմաններուն :

Հարուստին նախ իբր մարդ, յետոյ իբր մեծատուն, հանրութեան ունեցած պարտաւորութիւններն այստեղ թուելը կանուխ է տակաւին : Այժմ երկու բառսեմք հարուստին իրեն համար. երբ իրեն կ'ըսեմ, իրենները ինքնին կը հասկցուին :

Վաճառականին, խօսքս Հայոցս համար է միշտ, տնէն վաճառատուն և վաճառատունէն բնակարանը երթալն այնչափ փոքր միջոց մ'է, որ իրեն երբէք չտար կենաց վրայ ընդարձակ գաղափարներ : Այդ կարճ միջոցով, մերկ ու լերկ ապրելու եղանակաւ, չգտնել կամ գտնելու իսկ գաղափարը չյղանար թէ պայեաններու փոշոտ ու ցեխոտ կոյտերէ դուրս կեանք մը նաեւ կրնայ լինիլ :

Հարուստին զաւակը՝ հօրը դրամագըլուխն իրեն առանձնաշնորհում մը նըկատելու չէ :

Քանի՞ մեծատուններ իրենց զաւակները բարձրագոյն վարժարաններ յղած են յԵւրոպա, կրթուելու, զարգանալու և իրենց վերադարձին ընդլայնելու այն անձուկ ու վաղանցուկ շրջանակն յորում կ'ապրէին իրենց հայրեր : Այսօր Եւրոպա բաւական Հայ ուսանողներ ունիմք. կը կարծէք որ բոլորն ալ հարուստներու զաւակներ լինին. ոչ երբեք. քանիները գիտեմ թէ ինչ զոհողութիւններով և հնարիմաց միջոցներով իրենք զիրենք Եւրոպա նետած են. ուրեմն մինչ միջակն կամ աղքատն բոլորովին կը կարողանայ յայդմ, հարուստն իւր դիւրակեցութեամբ ինչո՞ւ զրկէ իւր զաւակն աղկէ, և որչափ կը համակրիմք այն հարուստին որ հոգւով ալ հարուստ ու վեհ, կը հետեւի ամէնուն կողմանէ ընդունուած ու յարգուած ողջմտութեան :

Եթէ մեծատան զաւակներն պէտք եղած կրթութիւնն և ուսումն առնէին, իւր աղջկանց դաստիարակութեան մասին ևս կը համարձակէինք երկու խօսք ըսել, որպէս զի նոցա դիւրքը մեր Հայ ընկե-

րականութեան մէջ նուազ քննադատելի դառնար և գրաւէր այնպիսի դասակարգ մը ուրիշ իրաւունք ունենայինք շատ մ'առաւելութիւններ պահանջել :

Տակաւին հարուստին մէկ պարտականութեանը վրայ խօսեցանք. ուրեմն որչափ յօդուածներ կարող է արտադրել գրող մը՝ եթէ ուզէ դեռ շատ կենսական յայտնութիւններ յառաջ բերել նորանկատմամբ : Այլ ամէն ինչ իւր կարգին :

ԱՐՇԱԽԻՐ

ՇԱՐ

ՀԱՅ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ժ.

ՔԻԹԱՊՃԸ—ՄԱՐԳԱՐ

Ամէն ազգաց մէջ գրատունը լուսաւորութեան կեդրոն, և ուսումնական յառաջադիմութեան որորան համարուած են :

Գրատանց յարաճումը կը համեմատի գրագիտութեան յարաճման հետ, լինելով անոր օժանդակ առարկայներէն մին : Իսկ մասնաւորապէս՝ մեր ազգային գրատունը — բացառութիւնը յարգելով հանդերձ — ըսեմ թէ՛ պարզապէս ցեցատուններ են հին մատենագրութեանց և բազմահատոր կարեւոր ու հոգեշունչ գրուածոց :

Ի մեզ հրապարակական գրատունը կամ մատենադարանը գոյութիւն չունին, ինչպէս որ կան ի Գաղղիա, յԱնգղիա, ի Վիէննա, ի Պէրլին, ի Լեհաստան և այլ ուրեք, որք այս մասին յառաջադիմութեան գէնիթն հասած են :

Գրական լեզուի պահպանութիւնն պարտաւորեցուցած է զմարդիկ՝ մատենադարաններ կամ վերձանութեան թանգարաններ հաստատելու, որով ունենանք մատենաներու հաւաքածոյից համար պահարան մը, տեղ մը, և անոնց

չըջարեցութեան ու սպառման համար կեդրոնաւորի մը :

Այս է գրավաճառութեան ընդհանուր սահմանը, և անոր նախընթաց, յարակից ու վերջին պարագայից համառոտագրութիւնը :

Հայ գրավաճառութիւնն՝ ազգային մատենագրութեան իբրև առաջնորդ նըկատողներէն ամենայեանն գոյով և ես՝ հետաքրքրուած էի խմանալ թէ՛ ո՛վ եղած է մեր ազգին մէջ առաջին հիմնադիրն Հայ գրավաճառութեան, զի մեր տղայութեան ատեն՝ ազգին մէջ կը յիշուէին յաճախ՝ ի Մէրճան Շուկայն՝ իբրև առաջնակարգ գրավաճառ, Յարութիւն էֆէնտի Մարգարեան, երկրորդաբար՝ Գարակէօմրիւկի Պաղտատար Սրապեան(1) — որ գեղեցկախօս մետատախարան էր —, Վեգիր-խանին դուռը՝ խալիպիս ծերունի-Սարկաւազը, որ հին մատենաներ ու գործածուած հազուագիւտ գրքեր կը ծախէր. մեծ շուկային մէջ՝ Պաղա-Գանիէլը՝ որ թէ՛ կազմարար էր և թէ՛ գրավաճառ, ի Սալ-ճըլար-խան՝ հնավաճառ Մարտիրոսն՝ որ յետոյ անախի մնալով՝ յետագոյն Սուրբ Փրկչեան հաստատութեան մէջ պատըսպարուեցաւ, և իւր մահուանէն յետոյ՝ գրքերն Ազգային Հիւանդանոցին սեպհականութիւն դարձան 40-50 ոսկիովը. իսկ ի Սեղոս-խան՝ Վենետիկացոց աւանդական գրատունը կային :

Քաջ հայագէտ և հելլեններէնի, անգղիարէնի, լատիններէնի ու պարսկերէնի հմուտ երեւանեցի Մեսրոպ սարկաւազ Դ. Թաղիադեանց՝ 1838 Մայիսի մէջ ի Պոլիս կուգայ Եւրոպական տարազով և պարսկական գրական, և նախ ի Զիւմպիւլի խանը կ'օթեանի. յետոյ ի Գուգիւնճուք՝ արքունի ճարտարապետ Կեսարացի Սէրվէրեան Յովհաննէս Ամիրայի պաշտպանութեամբն՝ եօթն ամսոյ չափ վարժապետութիւն կ'ընէ Նորին պայազատաց և այլոց, Վսեմ. Ասլանեան ըմտեփան փաշայի ծախած տանը մէջ, գիշերներն յիշեալ Ամիրային տունը հիւրընկալուելով, Նոյն ատեն յարուցուած կրօնական տարապարտ կասկածները՝ կը տարածուին նաև գիտնական սարկաւազին վրայ, և պաշտօնէն կը հրաժարեցուցուի: Այնուհետեւ Թաղիադեանց, խիստ կարօտ մնալով՝ կ'ստիպուի օրապահիկ մը յանձնաձեւու համար՝ չըջիկ գրավաճառութեամբ զբաղիլ Աստուածաշունչ ծախելով, միանգամայն Ամերիկացի Պատ. Տօք. Կիւրոս-Համլինի հայերէն ուսուցանելով :

(1) Պաղտատար՝ որ նախապէս կազմարարութիւն կ'ընէր, ի Մէրճան գրատուն բացած էր Յ. Միւհէնտիսեանի գրքերով, Պաղտատարի գործը կը շարունակէ այժմ Օհան էֆ. Սէճեան :

Կ'երևի թէ՛ Բիւրակնի Պատ. Խմբագրութիւնը սոյն ծանօթ պարագայէն լուսաբանուելով, զԹաղիադեանց մինչեւ Հայ Աւետարանական քերթի մը խմբագիր ենթադրելու թիւրիմացութիւնը ունեցած է, և այս առթիւ կարգ մը յարակից մանրամասներ յիշած 201րդ թուոյն մէջ :

Սոյն ծանօթ Հայ գրավաճառաց անուանց հետ՝ մերթ ընդ մերթ կը լուսնին ուրիշ քաղաքաց մէջ գործ ընող ազգային գրավաճառաց ալ անունները. զոր օրինակ՝ ի Տփլիս՝ Համբարձում Էնֆի-յէճեանցը(1), ի Նոր-Նախիջևան՝ Հայրապետեանցը, ի Ռոստով՝ Յովհաննէս Տէր-Աբրահամեանցը(2), յիշմիր՝ Յարութիւն Շահվէթիւեանը :

Պօսոյ Հայ գրավաճառութեան մենավաճառութիւնը ընկուեցաւ մեր դըպրոցականութեան ատեն՝ Յ. Մարգարեանի յառաջդիմասիրութեամբը, Պ. Սրապեանի չէզոքութեամբը, և Տեղապահ Մաղաքեան Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոսի(3)

(1) Համբարձում Էնֆիյէճեանց՝ ոչ միայն գրավաճառ է ի Տփլիս, այլ և տըպարանի տէր, ու միանգամայն 1860ին սկսած Կոռնկ պարբերական ամսագրին հրատարակիչն ու Տնօրէնն էր: Էնֆիյէճեանց ունի այլ և այլ գրութիւններ և յօդուածներ :

(2) Նոյնպէս, Տէր-Աբրահամեան ոչ միայն գրավաճառ, այլ և հեղինակ է կարեւոր մատենից, կենսագիր է, օրացոյց շինող է, տպագրիչ է :

(3) Գարագոջ-Պօղոս Արքեպիսկոպոսն յետոյ, Արմաշու Դպրեվանոց երկրորդ վերանորոգիչը կրնայ համարուիլ Մաղաքեան Տ. Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոսն՝ նոյն վանաց մէջ իւր կատարած բարոյական, ուսումնական և նիւթական բարենորոգմանց համար: Ատաբաղարի Տէր Յովհաննէս քահանային որդին էր Ստեփաննոս Սրբազան՝ ծնեալ 1801ին՝ նոյն քիւղաքաղաքին մէջ :

1822ին Արմաշու միաբան եղած է, և 1829ին Աղաւնի-Ստեփաննոսէն՝ 28 տարեկան հասակի մէջ սարկաւազ, և մի և նոյն տարին արեղայ և վարդապետ միանգամայն ձեռնադրուած է :

1836ին Արմաշու վանուց Տնօրէն ժողովոյն անդամակից, և Դպրեվանոց վերատեսուչ կարգուած է :

1839ին նոյն վանուց համարակալութեան պաշտօնը ստանձնած է :

1847—1853՝ Նիկոմիդիոյ առաջնորդական փոխանորդութեան պաշտօնը կատարեց :

1854ին, Մատթէոս կաթողիկոսին՝ Նիկոմիդիոյ Առաջնորդութենէն հրաժարելոյ յետոյ, պատրիարքական փոխանորդութեան պաշտօնը վարեց շուրջ երկու տարիներ :

1856ին Նիկոմիդիոյ վիճակին Առաջնորդ ընտրուելով, 1860ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ Մատթէոս կաթողիկոսէն :

1861—1863՝ Պատրիարքական Տեղա-

նախաձեռնութեամբ՝ Գաֆաթեան Յովսէփ էֆէնտիի սիրոյն, որ Նորին Սըրբազնութեան հաւատարիմ և գործունեայ փոքրաւորն էր յԱրմաշ, և յետոյ ժամանակ մը՝ նոյն վանուց գործակատարութիւնն ստանձնեց ի Պօլիս, և ի դիմաց Արմաշու վանայրութեան կամ Միաբանութեան, յանձնարարեալ գործերը կը տնօրինէր՝ նախ Մահմուտ-Փաշայի խանութին մէջ, ապա՝ Չազմաքճըլար-Եօգուչի Զիւմպիւլի խանի ներքեւի գրատանը մէջ :

Հայ գրավաճառաց իբրև նահապետը կը յիշուի — 150 տարիներ առաջ հրատարակեալ հին Եօթն իմաստասերքի մէջ — Էրզուրումցի Մանուկ գրավաճառ մը (1), բայց այդ ժամանակի գրավաճառութիւ-

պահ էր: Սոյն պաշտօնավարութեան մէջ ի Մայր Եկեղեցւոյ Աշըղեան և Խօշտամեան սարկաւազները՝ վարդապետ, ըրաւ, ինչպէս նաև տիրացու Ստեփան և Յակոբ միաբանները սարկաւազ, և նոյն վանուց մէջ ծառայող երկու պարկեշտ անձերն՝ իրենց գիւղին վրայ քահանայ ձեռնադրեց :

Արմաշու հաստատ եկամուտներէն չատը՝ Մաղաքեան Սրբազանի օրով առնուած են :

Յիշեալ վանուց մէջ տպագրութիւնը և խմբագրութիւնը հաստատեց, բայց տարաբաղդաբար՝ վիճակային դժուարով ի Պարտիզակի գացած լինելով՝ նոյն ժամանակուան համաճարակ քօլերային զոհ գնաց 1865 օգոստ. 24ին, ի հասակի 65 ամաց :

Հանգուցեալը՝ անբասիր կեանք և չըջալիցայ պաշտօնավարութիւն ունենալով, ընդհանուր Ազգին երախտագիտութեան արժանացած եզական անձնաւորութիւններէն մին է, սակայն ցաւալի է որ, Արմաշու պատուարժան խնամակալութիւնը մինչև ցարդ տաճարալէն և դպրոցալէն Մաղաքեան սրբազանին վրայ մահարձան մը կամ գերեզմանաբար մը դնել չէ մտադրած, — ինչպէս որ ունի մահարձան մը Գարագոջ-Պօղոս Արքեպիսկոպոսն Արմաշու վանուց տաճարին մէջ, և Աղաւնի-Ստեփան Արքեպիսկոպոսն՝ Նիկոմիդիոյ եկեղեցւոյն բակին մէջ, — գնահատելով Նորին Սրբազնութեան մատուցած ծառայութիւններն ի փառս եկեղեցւոյ և ի պատիւ Բիւթանիոյ աստուածարեալ վիճակի Դպրեվանոց :

(1) 1740 ին ի Կ. Պօլիս տպուած Եօթն իմաստասերք անուն գրքին վերջը՝ հետեւեալ յիշատակարանը կը կարդամք :

« Արդ, որք հանդիպիք սմա՝ ընթեռնելով կամ զօնելով յիշեալիք ըզպատճառ տպեցման սորին ըզգրավաճառ Արքումեցի եղբայր Մանուկն. զի և դուք յիշեցեալ լինիլիք ի բարին. Ամէն: »

Աւրիշ գրքերու մէջ՝ ոչ այս անունը, և ոչ ուրիշ գրավաճառի անունը յիշուած է: Մանուկ կը թուի լինել իւր հաշւոյն առնող կամ տպող շրջիկ գրածախ մը, զի և գրատան ոչ տեղին իսկ կը յիշէ :

նը՝ թերևս տեսակ մը ջերջխնայութիւն էր։ Անցեալ ժամանակաց հայ տպագրիչք էին միանգամայն գրավաճառք։ Իրենց գործատեղիներն էին Վէդիր-խան, Հասան-Փաշա խան, Բիւրքե-խան, և այլ ուրեք։ Կային նաև մէկ քանի շրջուն գրավաճառներ ալ, ինչպէս մինչև ցայսօր կը տեսնուին։

Նախկին շրջիկներու գրամագլուխն էին մի քանի Պղնձէ Բաղաք, Եօթն Իմաստասէրք, Բուն-Տօմար, Աղջիկ Մանուկ, Քերական, Հեգարան, Սաղմոս, Գործոյ, Նարեկ, Օրացոյց, և այլ կրօնական կարգ մը գրքեր, զորս կը ծախէին եկեղեցւոյ դուռները, Շուկային մէջ, և տօնախմբութեանց ու համախմբութեանց յաղկացեալ տեղերը։

Իսկ արդի թափառիկներն գլխաւորաբար կը վաճառեն՝ Աքլօր-Եղբայր(1), Գաղտնիք կանանց, Ալքք Ղարիս, Շահ Իսմայէլ, Ալքք Քէրէմ, Շիրին Ֆէհրաթ, Քէօր Օղլու, Արզու Բամպէր, Լէյլա Իւլէ Մէճնուն, Խուրշիտ Իլէ Միհրին, Մէլիքշահ, Ալքք Գուրպանի, Չէյճան ու Էսման, Մահի Ֆիրուզ, Տէրտի եօք, Թայար Զատէ, Փափագլար, Շարգիներ, Մէճմուսներ, Տէսթաններ, և այլն։

Սակայն այս ամէնը Հայ գրավաճառութեան նախատիպը կազմող տարրերն են։ Բուն կերպաւորութիւնը կը լինի 1805ին, հաստատուելով ի Պօլիս, առաջին Հայ գրատունն, որոյ արժանայիշատակ հիմնադրին կենսագրութիւնն ընել կը փութամ։

Ամէն ազգաց մէջ, և ամէն տեղ, հաստատութեան մը — հանրական լինի այն թէ՛ անհատական — նախ հիմնադրիւր գտնել կը փորձուի, յետոյ պայազատ կամ յաջորդը, և ապա շարունակողը կամ ժառանգորդը։

Ուստի դարուս սկզբներն, 1805 ին հաստատուած է Մարգարեան մեծահամբաւ գրատունն, որոյ հիմնադրին, պայազատին և շարունակողին միանգամայն համառօտ կենսագրութիւնը՝ կը յուսամ որ ոչնուազ հաճոյք պիտի պատճառէ գրասիրաց, առաջինն՝ իբրեւ ներածական և երրորդն՝ իբրեւ վերջաբան չինելով՝ միջանկեալ անձնաւորութեան, որ դարուս ազգային խելօք գործիչնէ։

(4) Զուարճալի և առակախառն պատմութիւն մ'է, որ գրուած է ի Կ. Պօլիս Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ՝ ձեռագիր Մ. վարդապետի, և առաջին անգամ հրատարակուած 1825 դեկտ. 19ին, «ի վաճառքի հեղինակին, ու հարազատ և հոգեկից սիրելեաց իւրոց և յունկնդրողաց», ինչպէս կը գրէ յիշեալ վարդապետը։

1863ին երկրորդ տպագրութիւն եղած է Զանիւք Ա. Գ. Մուրատեանի, որոյ գրական զարգանունն էր ԽՈՍՐՈՎ։

րուն մէջ կարևոր դեր խաղացած է համեստ շրջանակի մը մէջ, և որ իրաւամբ մեծ գովեստիւք կը յիշուի ու կը գնահատուի ազգային ակմբոց և իրազեկ անձանց առջև։

Անդրանիկ Հայ գրատան հիմնադիր՝ գրավաճառ Մարգար՝ ծնեալ 1792 ին, Պարոն անուամբ մի գաւառացիի որդի էր։

Պարոնի ծննդավայրի մասին տարակարծիք կը գտնուին ոմանք։ Վանեցիք կը վիճէին թէ՛ բնիկ Վանեցի էր, իսկ Բալուցիք՝ իրենց հայրենակից կը համարէին։ Ազգականք վերջնոյն հաւաստիութիւն կուտան։

Պարոն՝ 12 տարեկան հասակին մէջ Բալուի գիւղերէն(1) եկած է Պօլիս, և ի Սարայ-Իշի՝ Թիւլայէնտճի-խանի մէջ կտաւ ու քիւլպէստ կը գործէ եղբր։

Ամուսնացած է Պարոն 1750 ին Սամաթիացի Մարիամ անուն օրիորդի մը հետ, յորմէ ծնած է անդրանիկը՝ Սարգիս։ Որ 1756ին չորս տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ մեռած է, և որոյ տապանաքարը կը գտնուի Պալլեքլէյի Նահատակին գերեզմանին մօտը։ Տապանին վրայ Ուստր իմ Սարգիս սկզբնաւորութեամբ ոտանաւոր մը փորագրուած է։

Պարոնի երկրորդ զաւակն է՝ Սրբուհի, որ ամուսնանալով ունեցած է Թենսուֆ, Ալէմ և Մատթէոս զաւակները։

Թէնսուֆ՝ ի Ռօտոսթօ հարս գացած է Ամիրա-Գրիգորին, ուրիշ եօթը հատ աղջիկ զաւակի տէր եղած է, որոց ճիւղերն մինչեւ ցարդ կը շարունակուին։

Ալէմ ամուսնացած է Գ. Զարբանէլեանի հետ, և Մատթէոս՝ ի Ռօտոսթօ կարգուած է։

Իսկ Պարոնի երրորդ որդին է՝ Մարգար, որ Սուրբիկէն երկու տարեկան փոքր էր։

Մարգար՝ եօթը տարեկան անչափահաս հասակին մէջ մայրը կորսնցուցած լինելով, գրեթէ որր և դժբաղդ մեծցած է։

Մարգարին հայրը՝ Պարոն, կտաւագործութենէ և քիւլպէստճիւլաքենէ յետոյ, իւր ճարպիկութեամբ յաջողած էր ծանօթանալ մէկ քանի ժամանակակից մեծ Ամիրայից և անոնց մատակարարը լինել։

(1) Զիրցանք ստուգել գիւղին անունը, ո՛չ ալ հայրանունը և մականունը, զորս Մարգար ալ չէ գործածած իւր ստորագրութեանց մէջ։

Նախնիք՝ իրենց ծննդավայրը կը գործածէին սովորաբար իւր հայրանուն, կամ մականուն, ինչպէս՝ Մովսէս Խորենացի՝ Նզնիկ Կողբացի, և այլն։ Տաճկահայք՝ յետոյ գործածել սկսան իրենց արհեստն՝ իբրեւ մականուն, ինչպէս՝ Փէշտըմալճեան, Թիւլայէնտճեան, Միւհէնտիսեան, և այլն, և այլն։ Վերջերս իբրեւ մականուն կը գործածուին պապենական անուններ։

Մարգար որդին ալ Ամիրայից սենեակները կամ ապարանները գրքեր տանելով ի սկզբան, կը վաճառէր զայնս, ինչպէս նաև Հասան-Փաշա խանի մէջ աստուածասէր, բարեհամբաւ և քաջատոհմ Ակնեցի մահտեսի Յօհաննան մահտեսի Արրահամ Ամիրայի արդեամբք և ծախիւք՝ իւր սեպհական գործարանին մէջ 1824էն սկսեալ տպուած ԶԳՕՆ, ԸՆԴՆԱՆՐԱԿԱՆ և այլ կրօնական և ազգային գրքերու սպառումը՝ մեծ քանակութեամբ յայլ և այլ գաւառս, Մարգարի ձեռամբ կը կատարուէր։

Մարգար՝ տասնևմէջ տարեկան հասակն հազիւ թեւակոխած էր, երբ ըստիպուեցաւ՝ 1805ին առաջին Հայ-գըրատունը բանալ ի Կոսկա, Արրահամ Ամիրայի տպագրութեան գործարանին մերձ, և հօրը հայրենակիցներուն՝ Բալուցիներուն մօտիկ։

Յետոյ կը փոխադրուի Զաքարիա Նօգուչու՝ Սագա-Չէլմէի դէմը Մեծ-Նոր խանին ներքև։ Հոն դրացի կը լինի Ամիրայից, որք արդէն իրեն սիրական յաճախորդները դարձած էին։ Սակայն աստ եւս փափաքուած ու սպասուած յաջողութիւնը չգտնելով կամ նեղուելով, կը փոխադրուի ի Մէրճան, Եալլաքլէ խանի մէջ վարի յարկը իջնող սանդուխին վրայի անկիւնը՝ մութ սենեկին մէջ։ Ժամանակ մ'ալ աստ մնալէ վերջ, Մէրճան-Փողոց Եալլաքլէ խանին կից՝ քաղըթավաճառին (Իլիկմալէճի) քովի խանութը՝ (փոքր մզկիթի մը դիմաց որ փլած է 1884ին) 1822 ին՝ Կապուտիկեան Բարթուղիմէոս եպիսկոպոսի(1) փոխատուութեամբ կը գնէ, փոխադարձը յետոյ գրքեր հասուցանելով նմա։ Այն ժամանակէն Մարգար սկսած էր իւր նամակներն ստորագրել «Մարգար գրավաճառ ի Մէրճան», մաքուր նոտրագիր։

Ահա՛ այդ վեհանձն եպիսկոպոսին փոխադրամով գնուած խանութն է, Հայ գրավաճառաց նահապետին հաստա-

(1) Կապուտիկեան Բարթուղիմէոս եպիսկոպոս աշակերտ է Պօլսոյ Պատրիարքական դպրոցի դասասաց Տիւրքիկեցի Պօղոս վարժապետի, որ իւր Բանալի գրքոց ոտանաւոր գրքին վերջը՝ իւր չորս վարդապետ աշակերտաց հետեւեալ քառատողը նուիրած է։

«Բարթողիմէ, զխաչն ի միտ առ,
Թաղէ՛, Փրկչին մի՛ լինիր սառ,
Թովմաս, Պետրոս, ի կիրս եւ յառ,
Լրումն քուի՛ վարիլ միտառ։»

Բարթուղիմէոս աշակերտած է նաև Կաղզուանցի Զաքարիա Պատրիարքին։

Նիկոմիդիոյ և Արմաշու վանուց առաջնորդ եղած, վանքը նորոգած և եկեղեցին շինած է։ Թէև 1800 ին կաթողիկոս ալ ընտրուեցաւ, բայց չընդունեց, հրաժարեցաւ։ Վախճանած է Հայոց ՌԾՄԸ թուականին։

տած այդ գրատուներն է՝ որ յորդուց յորդի ցարդ կը շարունակուի ամենայն ազնուութեամբ և արժանաւորութեամբ: Մարգարայ այս նոր գրատունն բազմամիտ տեղ մ'էր:

Մարգար՝ իւր ժամանակին ժողովրդականութիւնը չափած մասնագէտ գրաւաճառն էր, և իւր անուան համբաւը տարածուած է աշխարհիս այն ամէն-կողմը՝ ուր որ Հայ մը կայ:

1882ին դողդոջուն և ալեոր ծերունի մը տեսայ յիկտիր, որ մեծ գովեստիւք կը գրուատէր Մարգարի գործունէութիւնը ու իւր բարեմիտ հանգամանքները:

Ապաքէն, Մարգար՝ Հայ ժողովրդեան բարքն այնչափ լաւ իմաստասիրած էր, որ իւր գրատան ներքնակողմի ճակատը՝ մէկ ծայրէն միւսն, իբր խորհրդաւոր վերտառութիւն, և կամ իբր խրատ՝ զեանդած էր խոշորատառ՝ ժամանակի գիտնոց և գրասիրաց համար՝ Սօղոնի լակօնիկ

ԾԱՆԻՐ ԶՔԵԶ

Նախադասութիւնը:

Գծած էր նաև Մարգար՝ իրեն համար բարոյական սկզբունքներ, զորս միշտ կը քարոզէր ձրի՝ իւր յաճախորդաց:

Եւ մարդ մը՝ երբ առանց կշռելու, խենթ ու խելաւ խօսք մը ընէր, Մարգարի կտրուկ պատասխանն էր՝

— « Աղու՛րս, կոկորդիդ մէջ քառասուն պօղոսմ ունիս. ամէն մէկ պօղոսմիդ մտածէ՝ մէյմէկ վայրկեան, և այնպէս խօսէ: »

Մարգարին նոր խանութը զարգարուած էր կրօնական և Հայ-սուրբերու պատկերներով:

Զմոռնանք յիշելու թէ՝ Մարգարէն գաղափարուած ու մնացած է հին Նրա-ւէր սիրոյ ի ժամանակէն պատրաստուած այն պատկերներն, որ ի վենետիկ տրպուած են պղինձի վրայ, և որ տարիներու թեւան տակ՝ տակաւին իրենց գեղարուեստական ճաշակն ու թարմութիւնը չեն կորսնցուցած, և որոց՝ օրինակները հազուագիւտ են:

Մարգար՝ միութեան փափաքողներէն էր, և չէր ուզեր որ կրօնական վէճերն արգելք լինէին լուսաւորութեան:

Մարգար ինքն յորդորած է ամիրայից շատերն, և պատճառ եղած է այն մեծածախս գրքերու տպագրութեան, որ ի վենետիկ և ի վիէննա լոյս տեսան:

Ոչ միայն այսչափ:

Մարգար նաև Մխիթարեանց միաբանութեանց գրքերու գործակալութիւնն ալ վարած է, և իւրովսն նոցա յառաջադիմութեան սատարած:

Գրատան երկու կողմը կային այն ա-

տեն՝ մէյմէկ երկաթ փեղկերով լուսամուտներ, զորս Մարգար ծածկած էր եկեղեցական պատկերներով և գրքերով: (Շարունակելի) Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԱՆՅ

Ի Ձեռն ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Արտաքին աշխարհի մէջ յաճախակի ընդ առաջ կ'ելնեն մեզ բնական զօրութիւնք, որք թէպէտ տկար և դողդոջ կ'երևին զառաջինն, այլ յետոյ խուզարկու քննութեամբ վերահասու կը լինիմք թէ նոքա անհուն զօրութիւններ և անսահման ազդեցութիւններ են: Լուսոյ ճառագայթ մը, որ բարձրերէն յուշիկ և անձայն կուգայ մեզ, յետին աստիճան տկար և անզօր կ'երևի, սակայն ո՛վ կրնայ ճշդիւ ըսել մեզ թէ ո՛րքան զօրութիւն ունի այն: Ո՛վ կրնայ մի առ մի թուել անոր բազմաթիւ և բազմադիմ ներգործութիւններն երկրի վրայ:

Ճիշդ այսպէս ներքին աշխարհի մէջ ևս կան ընկերական զօրութիւնք, որք թէպէտ ազդուութենէ և զօրութենէ իբրև բոլորովին զուրկ կը ներկայանան մեզ, սակայն հրաշալի արդիւնքներ յառաջ կը բերեն: Այսպէս և մարդկային միտքը թէպէտ տկար և անզօր կը թուի, ինքն ևս լուսոյ ճառագայթից նման ունի եզական և զօրաւոր յատկութիւն մը՝ որով որպէս թէ երկտրականութեամբ կը տարածէ իւր զօրութիւնն ու ազդեցութիւնն ուրիշներու վրայ և ինքն ևս նոյն կերպով ուրիշներէն ազդեցութիւններ կ'ընդունի: Ուրեմն կայ տպաւորութեանց հաստատուն և անգիմադրելի ներածում մը և արտածում մը որք կը թուին լինել բնութեան օրէնքներէն:

Եւ գրականութիւնն որ ո՛չ այլ ինչ է, բայց եթէ մտքին յայտնութիւնը կամ զգացմանց և յուզմանց գրաւոր բացատրութիւնը, այն ևս զօրութիւն մ'է, մինչև ցարդ գիտցուած զօրութեանց հզօրացումը: Որքան զարմանալի է մոգական զօրութիւնը գրքի մը, երբ ճշմարիտ գիտութիւն և մեծութիւն կը ներկայացնէ հոգւոյն: Ո՛վ է նա որ հըռ-չակաւոր հեղինակի մը գլուխ գործոց մի երկոյն ընթերցմամբ չը ներշնչուիր, թէ և դարեր առաջ գրուած լինի այն: Ո՛վ կրնայ ուրանալ ազդեցութիւնն զոր մարդ կը կրէ՝ երբ գրքի մը լռին էջերուն վրայ հակած, դէմ առ դէմ կը գտնուի ուրիշներու խորհրդոց: Երբ ժամանակի և անզօր ընդարձակատարր սահմանները կտրելով խրամատելով՝ խորհուրդ խորհուրդի կուգայ կը բաղ-խի, անոնց այդ բաղխումէն մտաց հո-

րիզոնին վրայ կ'արտադրի լոյս մը որուն և ո՛չ մի հիւսիսայգ կրնայ հաւասարիլ:

Գրականութիւնն ազդեցիկ է մանաւանդ երբ ուսումնաստենչ մտաց թերութեանց և կարօտութեանց հանդիպելով՝ համակրութիւն կը գտնէ և զանոնք ամօքելով և միտքերը համոզելով, բարձրագոյն և ազնուագոյն վախճաններու կ'առաջնորդէ:

« Փնտռէ գտիր մարդոց պէտքերն ու յօժարութիւնը, և անոնց ընդ առաջ ել' », կ'ըսէ Բանաստեղծն:

Երբ կարող մտքեր և օժտեալ հանձառներ, իրենք զիրենք ի գործ վարէին՝ իրենց նմանեաց սխալանքն ու պակասութիւններն ի վեր հանելու համար, և անոնց կարեկցելով ցուցնէին բարձրագոյն կեանք, նուրբ ճաշակ և ազնիւ նպատակ, զորս իրենք չատ յըստակութեամբ կը տեսնեն, ո՛հ, ո՛րքան գեղեցիկ պիտի լինէր յայնժամ աշխարհ:

Այս պաշտօնը նա մանաւանդ կնոջ կը պատշաճի, կնոջ կ'ըսեմ, քանզի ո՛ր և է ուրիշ շատ կարողութիւններ ալ թէպէտ և ունենայ այն, ունի սրտի զօրութիւն մը՝ որ ամէն ուրէք և ամէն պարագայից մէջ հզօր ու անդիմադրելի է, այսինքն համակիր և անձնուրաց սիրոյ զօրութիւնը: Ո՛չ ոք կարող է երեւակայել զօրեղ ազդեցութիւնը կնոջ մը սրտին, երբ բարձրագոյն աստիճանի կրթութիւն մ'առած է, և վերագոյն դաստիարակութեամբ մշակուած. այս մեր խաւար աշխարհին մէջ կը գործէ նա հրաշքներ զորս և ո՛չ մի բնական զօրութիւն կարող է գործել. ունենալով այս սրտի զօրութիւնն՝ ունի նա զարմանալի ընդունակութիւն մը խորագոյնս զգալու, այնքան խոր և զեղուն զգացումներ՝ որք չ'են կարող սրտի մէջ ամփոփուած մնալ, այլ միշտ կը զեղուն և կ'երևին նորա գործոց մէջ, նորա շարժումոց, նորա դէմքին արտայայտութեանց և արագ արագ փոփոխող գոյներուն մէջ, և սրտէ ի սիրտ կ'անցնին երկնից շանթերէն առաւել արագութեամբ: Բայց միայն զգացմունք բաւական չ'են. խորհուրդը զօրութիւն մ'է զոր զգացմանց հետ միասին ի գործ պարտիմք վարել, որպէս զի կարելի եղածին չափ չուտով մեր բաղձացեալ նպատակին հասնիմք: Այս անհուն աշխարհիս մէջ և ո՛չ մի բան ստեղծուած է միայն առանձինն գոյ լինելու համար, այլ ամէն բան դիտման մը ծառայելու և փառաւոր վախճանի մը գիմելու նըպատակաւ է հաստատուած:

Ո՛վ կին, որ աղքատին վրայ ի գութ կը խանդաղատի, որ ամենափոքր թըշուառութեանց ու տարապանաց հանդէպ՝ անձրևի հեղեղներու նման արտասուք կը թափես, որ մարդկային պակա-

սուժեանց ու տկարութեանց խորքը կը մտնի, որքան պատշաճ էր քեզ, որ քու մտաց այս կարողութիւնները գործածէիր բարձրացնելու և առաջնորդելու աշխարհը իւր լաւագոյն վախճանին: Գործածէ, ո՛վ կին, քու գրիչդ ալ նման քու ազդեցութեանդ, և ցուցուր անկեալ մարդկութեան՝ թէ որքան երանութիւն և երջանկութիւն կ'սպասեն նմա: քու աշխատութիւնք անշուշտ պիտի վարձատրուին փառաց դափնեայ պսակներով:

ԵՒԳԵՆ Ե. ՊԱՆՈՒՅԵԱՆ

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՂ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ ԽՐԻՄԵԱՆ Ս. Կաթողիկոսին Սիրայ և Մամուկ և Դրասխի ընտանիք գրքերը, Ն. ՎԵՏԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ պատկերով զարդարուած, վերստին կը տպագրուին ի Թիֆլիզ:

ՎԵՆ. Հայրապետը կ'աշխատի եղեր երուսաղէմէն մեկնելէ առաջ աւարտել իւր Պատկեր ու Թատնիկ հեղինակութեան զտու ուրիշ երկասիրութիւն մ'աւ:

ՎԵՏԱՓԱՌՈՒ Կատարելապէս առողջ է եղեր:

— ՊԱՆՏՐՈՒՄԵՆ ԵՒ ՊԱՆՏՐՈՒՄԵՐԻ առաջնորդ Գեր. Տիմոթէոս եպիսկոպոս Սափրիչեան օգնական մ'ուզած լինելով, Ազգ. Պատրիարքարանը մշտագիր է, կ'ըսուի, բանիւսն եկեղեցական մը գրկել նոյն վիճակը: Անհիմն է այն լուրը թէ այդ պաշտօնին համար որոշուած է կեսաւրիոյ առաջնորդ Գեր. Տրդատ վարդ. Պալեան: Առայժմ այդպիսի որոշում մը, նոյն իսկ առաջարկութիւն մը չէ եղած ժողովոց մէջ:

— ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, անուն ընտիր և հմտալից երկասիրութիւն էր ի լոյս ընծայեցաւ ի Տ. Մեղիսեանի արքեպիսկոպոս Մուրատեան, նուիրեալ երանանք Ներսէս Ե. Կաթողիկոսի յիշատակին:

Սոյն աշխատասիրութիւն, իւր պարունակութեամբ և դասաւորութեամբ, պատրաստուած է գլխաւորաբար եկեղեցականաց համար, և ծառայելով հանդերձ իրեն Դասագիրք՝ եկեղեցական պաշտօնի փափաքողաց և պատրաստողաց, կարող է օգտակար հանդիսանալ առհասարակ ամէն ընթերցողաց:

— ԷՋՄԻԱՆՆԱՅ Սինօքի անդամ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի համար հրատարակուեցաւ, որպէս թէ շրջագայութեան ելած է Երևանեան նահանգի գիւղերն՝ քոլէրայէ վարակուածներուն օգնելու համար: այսը պատակով որպէս թէ Սրբազանը դեղ տարած լինի հիւանդաց համար, և դրամ՝ չքաւորաց համար: ԷՋՄ. ամենէն գրուած նամակ մը բարձր վին շինծու կը գտնէ այս լուրը: Իրաւ, Սեդրակեան Սրբազան գեացեր է դէպ ի Ապարան: Վաղարշապատէն մեկնելով, Սրբազանն առաջին դիշեր մնացեր է ի Կարբի, անցեր է Մողնու Ս. Գէորգ վանքը, որ մէկ ու կէս մըն հեռու է Կարբիէն, ուր կը նստի վանահայր և Ապարանի գործակալը: Յաջորդ օրը ուղղակի գնացեր է Ալիքոշակ գիւղը՝ իւր բարեկամ Պ. Սագասելովին տունը: Երրորդ օրը հոն մնալով, չորրորդ օրը երկուքն ի միասին գնացեր են այցելութեան Պաշապարանի առողջարար և զով ջրերուն Հինգերորդ օրը նոյն ուղիդ գծով դարձեր են Վաղարշապատ:

Ինչպէս կ'երեւի, Սեդրակեան Սրբազան՝ քոլէրայէ բռնուողներուն օգնելու համար ոչ դրամ տարեր է հետը ոչ դեղ, և ոչ ալ այդպիսեաց հետ որ և է գործ ունեցեր է:

Եղբարեկանն այս է որ, ի Սուրմալու քոլէրա ծագած ժամանակ, այդ գաւառի ժողովրդէն ԷՋՄ. ամեն եկեր էին Ս. Մատնեքները խնդրելու և առաջարկելու Սեդրակեան Սրբազանին որ իրենց հետ երթայ, բոլոյ Սրբազանը մերժեր է: Ս. Տեղապահ կարգադրութեամբ, նոյն գաւառի ողբերգուներ են 90 տարեկան մը եպիսկոպոս և մի ճեմարանաւոր տարեկաւ, որոնք Սուրմալուի բոլոր գիւղերը շրջիւ և ըստ չափու կարգութեան միմեկարեւ են ժողովուրդը:

— Արեւելէն կ'իմանամք թէ, Արմաշու Դպրեվանոց Տեսուչ Գեր. Եղիշէ Ս. վարդ. Դուրեան, քանի մը չորս ամի առաջ թէ և հրաժարագիր դրկեր է Խնամակալութեան՝ իւր վրայ գրուած պարտականութիւնները գոհացուցիչ կերպով կատարելու անձեռնհասութիւն առարկելով, սակայն Խնամակալութիւնը յատուկ գրով մը վստահութիւն յայտնած լինելով իրեն, անցեալ շաբթու Գեր. Դուրեան երկրորդ նամակաւ մ'ետ առեր է իւր հրաժարականը: Արեւել կը յարէ: և Ուրիշ մէկ քանի միաբա-

նաց ալ հրաժարականը թէ և յիշուած է, սակայն կը կարծենք թէ այս պահուս որ և է խնդիր չէ մնացած:

— Կրօն. ժողովը խնդրեց Կիլիկիոյ Ամեն. Կաթողիկոսէն՝ մեղմացնել Մալաթիոյ Սահակեան Տ. Իսահակ եպիսկոպոսին նկատմամբ իւր բրած խիստ տնօրինութիւնն: Այս դիմումն հաղորդուեցաւ նաև Տ. Իսահակ եպիսկոպոսին, որ այժմ կը գտնուի Տարէնտէի (Սերաստիա) Աշոտ գիւղաքաղաքին մօտ Ս. Յակոբայ մենաստանին մէջ:

Կիլիկիոյ Ամեն. Կաթողիկոսը նաև փրկանալուրի բրեր է Մալաթիոյ Տ. Մեսրոպ քահանայն՝ Տ. Իսահակ եպիսկոպոսին Պոլսէն ըսելուն համար:

— Գէորգեան ճեմարանի աշակերտաց ընդունելութիւնը վերջացեր է Սեպտեմբերի սկիզբը: սանուց թիւը հասեր է 150ի, ճեմարանի տեսչութիւնը Պ. Ս. Մանգինեանցի տեղ ուրիշ մանկավարժ ուսուցիչ չը գտնելով, որոշեր է ջնջել մանկավարժութեան դասը:

— Արմաշու Դպրեվանոց ուսուցչական մարմինը կը կազմեն, Դուրեան Եղիշէ վարդապետ՝ Տեսուչ և Հայերէն լեզուի և դպրութեանց ուսուցիչ, Օրմանեան Մաղաքիա եպիսկոպոս՝ պատմութեան և եկեղեցական գիտելեաց ուսուցիչ, Արսէն վարդապետ՝ վերակացու, Մաքսուտ Միհրդատեան՝ բնական գիտութեանց ուսուցիչ, Երուանդ Տ. Անդոնեան և Արամ Մաղլանեան՝ օգնական դասատուք, Աբրահամ Մատթէոսեան՝ Տաճկերէնի, և Մ. Ժիռ՝ Գրասերէնի և Լատիներէնի:

— Բերայի Թաղ. Խորհուրդն՝ Ապահովագրական ընկերութեան ըստառ հրկիզեալ նոր Թատրոնի վնասուած գումարը, 3600 Օսմ. ոսկի:

— Միացեալ Ընկերութեանց նորին տիր Տեսուչ Խորհրդոյ հրաժարեալ չորս անդամաց տեղ, Քաղաքական ժողովն թէ և ուրիշ չորս անդամներ ընտրեց, սակայն ասոնք ալ հրաժարեցան:

— Դուրեան Գիւլիսեան Տ. Խորէն քահանայն, որ իւր հիւանդութեանը պատճառաւ առ ժամանակեայ կերպով արգելուած էր Ս. Պատարագ մատուցանելէ, այժմ առողջացած լինելով արտօնուած է ըստ առաջնոյն շարունակելու իւր պաշտօնը:

ուստի կը պատրաստուի երթալ իւր պաշտօնատեղին :

— Պոլսոյ Գուրուչէմէի եկեղեցւոյն համար քահանայ պիտի ձեռնադրուի՝ նոյն եկեղեցւոյ հանգուցեալ Տ. Փիլիպպոսի փեսայն Պ. Աղնաւոր Պալըքեանը :

— Կրօն. Ժողովը մերժեց Բերայի աւագերէց Արթ. Գրիգոր քահանայ Աճեմեանի նոյն եկեղեցւոյ քահանայից դասէն գանգատելով մատուցած հրաժարականը, և որոշեց յանձնարարել եկեղեցւոյ բարազին որ գանգատները քննէ, հաշտութիւն գոյացնէ և տեղեկագրէ :

— Ի ՄԱՆԱՐԱՆ, Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան՝ Սեպտ. 27 կիրակէ օր քահանայ ձեռնադրեր է Պոլսեցի Պ. Ներսէս փառազեանը : — Տեղւոյն Հոփսիմեան աղջկանց վարժարանին վարժուհի կարգուեր է Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին այս տարւոյ շրջանաւարտներէն Օր. Զապէլ Երամանու — Նշան է Ֆ. Թորոսեան, ուսուցիչ Հայ, Օսմ. լեզուաց և սոմարակալութեան, որ տարիէ մը ի վեր թուած էր վարժարանը, վերակոչուեր է իւր պաշտօնին : — Տեղւոյն առաջնակարգ ազգայիններէն Տէր և Տիկն Տէլէճեան իրենց անձնական ծախիւք ամբողջովին ներկեւ տուեր են Ս. Թորոս եկեղեցւոյն ներքին մասը :

— Տեսեան. Խորհուրդն որոշեր է տեղեկագրել վարչութեան որ ազգագային կայուածոց ապահովագրութիւնը պարտաւորի լինի և միանգամայն վարչութիւնը քննէ այն պայմաններն որովք կ'ապահովագրուին նոյն կայուածք :

— Երուսաղէմայ Ս. Յակոբայ Վանուց մայրապետներու երկցագոյնը Թուրքիոյ խաթուն սեպտեմբերի վերջերը վախճաներ է 115 տարեկան Յուդարկաւորութիւնը մեծ հանգիսիւ կատարուեր է, մասնակցութեամբ բոլոր միաբանից : Ամեն Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ գտնուելով, դամբանական խօսեր է Թուրքիոյ խաթուն, բնիկ Գասապոցի, 17 տարեկան հասակին մէջ Վանքի մայրապետանոցը մտնելով, 98 տարիէ ի վեր կը ծառայէր հոն և վեց Պատրիարքներ տեսած էր :

— ԶՄԻՆՈՒՆԻՅՑ վարժարանաց ողբալի կացութիւնը նկարագրող ընդարձակ

Թղթակցութիւն մ'ստացանք, զոր սակայն չը պիտի հրատարակեմք, վասն զի Մամուրեանի հրաժարականէն ի վեր նոյն վարժարանաց ստացած և ցարդ շարունակուող ողբալի վիճակը քանիցս նկարագրուած է արդէն լրագրաց մէջ, մանաւանդ որ Մամուրեանի նման ճամարիտ տաղանդներու դէմ ոմանց տածած չարանախանձ կիրքն՝ այն աստիճան կուրացուցած է զիրենք, որ ինչ որ ալ ըսուի ու գրուի՝ չպիտի կարողանան արեւել լուսոյն պէս բացայայտ ճամարութիւնը տեսնել և ուղիղ ճամբուն դառնալ : Նամակագիրն ի զուր կը ճգնի երկարօրէն փաստերով ցոյց տալու Զմիւռնիոյ արդի Տեսչին գիտութեան չափը : Նորա մի քանի գրութիւնները հրապարակի վերայ կեցած են արդէն և յայտնի կը կացուցանեն իրենց հեղինակին բովանդակ կարողութիւնը : Իսկ գալով Պոլսական Թերթի մը մէջ զինքը փառաբանողներուն, մինչեւ Յիսուս Փրկչի կարգը դատողներուն, այդ կարգի մարդոց ոչ գովեստին կարեւորութիւն տալ պէտք է, ոչ պարսաւին : Գոքա կը գովեն Վիզիրի վարժարանաց արդի Տեսուչը՝ ոչ թէ նորա գիտութեան ու կարողութեան վրայ հաւատք ունենալով, այլ որպէս զի այդ կերպով հարուածած լինին նախորդ Տեսուչը, նպատակ ունենալով ասպարէզէն վտարել ճամարիտ տաղանդը, և իրենք միայն մնալ ու երևիլ : Այդ գովարանութեանց մէջ անձնական գժուձ շահախնդրութիւնն ալ իւր դերն ունեցաւ : Դեռ չը մոռցուած յորդուածի մը հեղինակը յոյս ունէր որ Միւրաքեանց Պոլսոյ մէջ տեսչական պաշտօն մը պիտի ստանայ և ինքն ալ անոր շնորհիւ պաշտօն մը պիտի ունենայ իրիւ հայկաբան դասատու : Առաջին անգամը չէ որ այդ պարոն Պոլսոյ օրաթերթերուն մէջ նոյն օրինակ շահախնդրութեան դրդեալ ամբողջ սխեմակներ կը լեցնէ, գովարանելու համար պաշտօնի վրայ գտնուող այս կամ այն անձնակորութիւնը : Թող այս մարդիկ գրեն ինչ որ կ'ուզեն, նշանակութիւն չունի : Միայն, եթէ փառագելի բան մը կայ, այդ այն է որ ընթերցողը դատելու, իրենց կարգացածին հոգւոյն թափանցելու վարժուին, և հրապարակի վրայ յայտնուած ամէն կարծիք կամ տեղեկութիւն հաւած իւղի տեղ չընդունին :

— ՄԱՆԱՐԱՆԻՍՅԷՆ Թղթակից մը, յիշելէ յետոյ մեր Լուսամիտ և Ուսումնասէր Վեհապետին, Սուլթան Ապտուլ-Համիտ Բ. կայսեր իւր ամէն կարգի հպատակաց կրթութեանը համարժեք հանապազորեայ խմաստուն տնօրինութիւններն, և այս տնօրինութիւններէն զգտուելու հա-

մար ազգայնոց ունեցած անհաշանջելի պարտաւորութիւնն, կը դատաւարտէ Մաղնիսացւոց առայս ունեցած անտարբերութիւնն նկարագրելով տեղւոյն երկսեռ վարժարանաց վերջին 5-6 տարուան մէջ ստացած անբարեկարգ և ողբալի վիճակն : Մանչերու վարժարանն ունի եղեր երկու պաշտօնեայ : Մին՝ կառավարիչ-գաւախօս-եկեղեցական երգեցող, միւսը՝ նորեկ երիտասարդ մը՝ իբր դասատու :

Այս վերջնոյն համար մեր Թղթակիցը կը յարէ : « Նորեկ վարժապետին ինչ բարոյականի տէր լինելը 15 օրուան մէջ ամենուս ալ յայտնի եղաւ : Վարժապետի մը կը վայել՝ ցերեկ և գիշեր գենետուն յաճախել, բրթալ, քալով և անոնց նման խաղեր խաղալ, արբենալ՝ մինչեւ իսկ վարժարան երթալու ժամանակ : Այսպիսի վարժապետներ, որք մաքուր և սուրբ բարոյականութենէ զուրկ են, ինչ բարոյական ազդեցութիւն կրնան ունենալ աշակերտաց վրայ : Գաւառացիք անկեղծ և բարոյականի տէր վարժապետաց պէտք ունին : Թող ասոնք լեզուագէտ չլինին, մնաս չունի, բայց անհրաժեշտ և կարեւոր է բարոյականութիւնը : Գաւառացի ամէն երիտասարդ բժիշկ, փաստաբան, և այլն, չկրնար լինիլ բայց կրնայ լինիլ գործաւոր և արհեստաւոր : Երիտասարդ մը գործի մէջ կրնայ յաջողիլ միայն հաւատարմութեամբ, անկեղծութեամբ և աշխատասիրութեամբ : Կերակուրը մաքուր պնակի մէջ կը դրուի ու կ'ուտուի : այսպէս ալ եթէ երիտասարդի մը հոգին բարձրացած և սիրտն ալ ազնուացած չէ, չէ կարող յառաջանալ ու պատիւ գտնել : Բայց ո՞վ պիտի տայ իրեն այսպիսի կրթութիւն մը՝ իւր անձին իսկ օրինակաւ, եթէ ոչ՝ վարժապետը : Իսկ մեր վարժապետին վիճակը յայտնեցինք : »

Աղջկանց վարժարանին մէջ կան եղեր թէ և երկու համեստ վարժուհիներ, այլ աստ ևս, ինչպէս մանչերու դպրոցին մէջ, կանոնաւոր ծրագիր և կանոնաւոր դասատուութիւն բնաւ գոյութիւն չունին եղեր 5-6 տարիէ ի վեր : Տարեկան որոշեալ գումարը կը ծախսուի եղեր միշտ, առանց արդիւնքի :

Մեր Թղթակիցը կը նկարագրէ նաև Մաղնիսացւոց կրօնական վիճակը : Վերջին 5-6 տարուոց մէջ տեղւոյն կրօնական վիճակն այնքան տխուր կերպարանք մը առեր է որ Ս. Եկեղեցւոյն մէջ որ բարեպաշտ հաւատացեալ ստուար բազմութեամբ կը լենար ժամանակին, այսօր կ'երևին միայն մի քանի ծերեր ու պառաւներ : Նորահաս երիտասարդք, վերջին քանի մը տարուոց մէջ անհաւատութեան ոգւով տոգորուած, կը հեզեն եղեր սոյն բարեպաշտ պատկառելիները :

Ժողովուրդն, իւր մէջ ունենալով նաև նորահաս երիտասարդութիւնը, հեռի ընթերցասիրութենէ և ուսումնասիրութենէ, փոխանակ եկեղեցի յաճախելու, իւր ժամանակը կ'անցունէ եղեր բազմոսի տաճարին մէջ:

Արդարև ցաւալի և կործանարար է այն կացութիւն Մաղնիսացոց համար, Կարժէ որ տեղւոյն նորընտիր Պատուարժան, Թաղ, Սորհուրդը և Զմիւռնիոյ Պատուարժան Աստուծո՛ւ և Կրօնական ժողովները նկատողութեան առնուն Մաղնիսայի ժողովրդեան կրօնական և կրթական այս ցաւալի վիճակը, և հարկ անհրաժեշտ եղած դարմանները խորհին ու գործադրեն: Աեր թղթակիցը մասնաւորապէս կը յիշեցնէ բարեխրատ քարոզչի մը պէտքը:

Նուպարեան Ֆրանսա՝ Հայ. բառարանին հեղինակ Մեծ Մեսրոպ էֆէնտի Նուպարեան, որ իւր խանգարեալ առողջութիւնը դարմանելու համար մոյրնքապարս օգտփոխութեան եկած էր քանի մ'ամսէ ի վեր, այսօր կը մեկնի իւր հայրենիքն ի Զմիւռնիա՝ բոլորովին կազդուրուած:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աստուիա-Հունգարիոյ պատուիրակութեանց ժողովն ընդունել է պատերազմական արտասովոր և արտաքին գործոց նախարարութեան եւմտացոյցերը: Սոյն ժողովը մէջ երիտասարդ-չեհ երեսփոխան Պ. Էյմ քանիցս վէճ յարուց, Երբեակ-Նիզակակցութեան և Ռուսիոյ դէմ խօսելով, Ամէն անգամուն ալ Պ. Բալնոքի շատ խաղաղասիրական դժուր պատասխանեց, յայտնելով թէ՛ Նրբեակ-Նիզակակցութիւնը ոչ թէ յարձակողական, այլ պաշտպանողական է:

—Հունգարիոյ զինուորական վարչութեան լեզուն, որ գերմաներէն էր, հունգարերէնի պիտի փոխուի:

—Ֆրանսայի մէջ հանրապետութեան մոռնիլն անգամ հաստատման համար ի իր մէջ կատարուած հանդէսը շատ փառաւոր եղած են: Պէճիքայի թագաւորին կողմանէ յատուկ պաշտօնեայ մը բարի գալուստ մաղթեց Պ. Բալնոյի:

Վեցեցուկայի մէջ (Հարաւային Ամերիկա) ընդգիմագիրներու պետք իւր մարդերով մայրաքաղաքը մոտեցով, գործոց զեկն իւր ձեռքն առեր է: Առջի նախագահը փախեր և խաղաղալիութեան թիւնը շտտեց են:

—Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջև ծանուցագրեր կը փոխանակուին: Համալուր-

կի վաճառականներէն մին հրազէններ ծախած է Տահոմէի բնիկներուն:

—Եգիպտոսի Խայտիներուն մէջ երկպառակութիւններ ծագած են: Պատրիարքը չէ ուզած ճանչել Ընդհ. ժողովոյն իրաւունքները դպրոցներու, կտակներու և այլ գործոց վրայ, և առ այս նոյն ժողովոյն նախագահութենէն հրաժարեցուցուելով, վանք մը քաշուեր է, բանադրելով սակայն Ասիոթի եպիսկոպոս Աթանասը որ իրեն տեղ նախագահ կարգուած է և զոր հիմա ժողովուրդը չճանաչեր՝ բանադրեալ լինելուն համար:

—Ճեմովայի մօտ Պրզանեօ հեղեղն յորդելով, ողողեր է Քրիստափոր Գոլումպոսի ցուցահանդիսին երկու սրահներն ու քաղաքին ցած թաղերն:

—Գերմանիոյ Կայսրը Վիէնայէն մեկնեցաւ անցեալ հինգշաբթի:

—Վիեննայի թատերական և երաժշտական ցուցահանդէսն անցեալ շաբթու փակուեցաւ: 70,000 Փիօրին բաց ունեցեր է:

—Պուլկարիայ մէջ, Սօփիա, Փիլիպպի, Վառնա և Ռուսուք երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեր են անցեալ շաբթու:

—Ռումանիոյ զանազան քաղաքաց մէջ ալ, մանաւանդ ի Ճուրճէվօ, մի և նոյն ատեն երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեր են:

—Տահոմէի մէջ Տօտս գնդապետը հօկտեմբեր 12ին նոր յաղթութիւն մը տարեր է:

—Սպանիոյ Քրիստինէ խնամակալ թագուհին՝ Վիկէլմ կայսեր նորածին աղջկան կնքամայր պիտի լինի:

—Սպանիոյ մանուկ թագաւորը քիչ մը տկար է:

—Մայրաքաղաքիս Ֆրանսական զեականատան խորհրդական Պ. Լօթիէ Վիլար Հայիթիի զեական անուանած է:

—Պուլկարական փոխառութիւնը կընքուեր է. մանրամասնութիւնք զեօ յայտնի չեն:

—Անգլիոյ Պանքան իւր ղեղչի սակը հարիւրին 2 էն 3ի բարձրացուց: Անգլիոյ մէջ բամպակի գինն ալ վրայ դերեր է:

—Ֆրանսայի Նրբեփոխանական ժողովը երեքշաբթի բացուեցաւ՝ Զուրիցերիոյ հետ կնքուած առևտրական դաշնագրոյն վիճարանութեամբ:

—Անգլիոյ թագուհին Մերակապի աւագ պատուանշանը տուեր է արտաքին գործոց նախարար Լորտ Ռոզպէրիի:

—Ռումանիոյ կարող թագաւորն ու Ֆէրտինանտ գահաժառանգ լելանը Գերմանիոյ մէջ իրենց ծննդավայրն եղող Սիկիմարինկէն քաղաքը կը գտնուին:

—Յունաստանի և Ռումանիոյ միջև յարաբերութիւնք խզուած են հօկտեմբեր 3/15 էն ի վեր: Զաբբայի դատին պատճառաւ: Զաբբա Ռումանիոյ մէջ ու-

նեցած իւր կալուածները Յունաստանի բարեգործական հաստատութեանց կըտակած էր, մինչդեռ Ռումանիոյ օրէնք չեն թոյլատրեր երկրին մէջ գոյացած հասոյթ մը օտար երկրի մէջ գործածել:

—Իտալիոյ գերմանական զեականատան զինուորական կցորդը Ռուպէրթօ թագաւորին ներկայանալով, յայտնեց թէ շատ անտեղի է արմատականաց պահանջած զինուորական ծախուց զեղջը:

—Սպանիոյ խնամակալ Քրիստինէ թագուհոյն հրամանագրով, Քրիստափոր Գոլումպոսի Ամերիկան գտած օրը (հօկտեմբեր 12) ազգային տօնի օր պիտի լինի:

—Բեքերսպարկի Տ. Իզիտօր մետրապօլիտը մեռեր է: Հանգուցեալը Կաւկասիոյ մէջ կատարած կրօնական բարենորոգումներովը հանրածանօթ և Հայ եկեղեցւոյն հետ իւր սերտ բարեկամութեամբը համակրելի եղած էր:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնաբաշխութիւնք. — Ճէվէր էֆէնտի՝ Էսկիշէհրի առևտրական դատարանին նախագահ, Մէհմետ Ֆէրիտ էֆէնտի՝ Խալիլ իւլ Բահմանի, Հասան պէյ՝ Կազէի (Նրուսաղէմ), Թէվֆիք պէյ՝ Ալվալըքի և Մահմուտ պէյ՝ Քիրմասթիի (Պուսա) գայմագամ և Ճէմալ էֆէնտի կարնոյ ոստիկանապետ անուանեցան:

Աստիճանք. — Ադրիանուպօլսոյ նախական դատարանին նախագահ՝ Բաթիպ պէյի իւլա Բ. աստիճանը տրուեցաւ:

Պատուանշանք. — Սինուպի կառավարիչ՝ Բէշիտ փաշայի Գ. Օսմանիյէ, Պէրութի Լիսան-իւլ-Հալ լրագրոյ արտօնատէր՝ Խալիլ Սարգիս էֆ. ի ու Ատանայի նախ Հասան Սըտքը էֆ. ի Դ. Մէհմետիյէ, և Քէրէի (Չուզուս) գայմագամ Յովհաննէս Ֆէրիտ էֆէնտիի և Մէհմետիյէ պատուանշանները տրուեցան:

Շքադրամք. — Լիաքաթի ոսկի շքադրամ տրուեցաւ Հանրային Պարտուց վարչական ժողովոյ նախագահ Պ. Վինսընդ Քայեարի:

Հնուախտ. — Թէպէտ հնուախտի երկիւղն ըստ բաւականին անհետացած է, սակայն առևտրական տեսակէտով ծանրակշիռ լուր մը կուգայ. Մարսիլիա վարակուած է: Առ այս Առողջապահական վարչութիւնը հարկ տեսած է նոյն քաղաքին համար տրուած որոշումը փոխել այսուհետև Մարսիլիայէն եկող բոլոր նաւերն ալ 10 օր քարանձիմա պիտի սպասեն: Ու ծովու պուլկարական նաւահանգիստներէն տրուած անցագրերը Թուրքիոյ մէջ չպիտի ընդունուին, եթէ հոն գտնուող Օսմ. առողջապահական

պաշտօնեայք չվաւերացնեն զայնս : Եւ գիպտոս 7 օրուան քարանձինս սահմանած է Օտէսայէն գացող նաւերուն , և Յունաստան 11 օրուան քարանձինս : սահմանած է Սև ծովու Ռուման ու Պուլկար նաւահանգիստներէն գացող նաւերուն : Շաբթուս նոր վարակուած տեղերն են , Կարնոյ և Նէմէնի նահանգն : րու քանի մը կողմերը , Թօրիտի նահանգ (Ռուսիա) , Ֆրանքֆորթ (Գերմանիա) , Սէզար և Չէմին (Հունգարիա) : Պէլճիոյ մէջ յուլիս 25 էն մինչև հոկտ . 13 հընտարստէ 1135 վարակուողներ և 564 մեռնող եղեր են : Սէլանիկի և Չմիւռնիոյ առողջապահական վիճակը քննելու համար Պօնկովսքի պէյ շաբթուս կը մեկնի :

— Զմիւռնիոյ բերել տրուելով Ֆրանսական 8 տեսակ լաւագոյն ցորեն , երկրագործաց բաշխուեր է :

— Օտուկ գաբուի ատաղձաւաճառք Զրոյ ընկերութեան հետ պայմանագրութիւն մը կնքեր են՝ առատ ջուր ունենալով հրդեհի պատահականութեանց դիմագրաւելու համար :

— Ռուսիոյ Սիւնհոդը հարկաւոր դիւրութիւնները պիտի տայ Պօլսոյ Յունաց Պատրիարքարանին՝ Մոսկուայի վանուց պարտքը կարգադրելու համար , որովհետեւ պարտապահանջք վանուց կարասիները գրաւել սպառնացած են :

— Բանտերը բարեկարգելու խիստ հրահանգներ տրուած են :

— Կարնոյ մէջ այս տարի հունձքը նըւազ լինելով , միջոցներ կը խորհուին ձմեռնային սովու մ'առաջն առնելու :

— Զմիւռնիոյ ջուրց արտօնութիւնը խնդրողներէն Պէլճիացի դրամատեսարց խումբը լուծուեր է կըսուի :

— Աղբիւրներ կը զետեղուին Պօլսոյ Զրոյ ընկերութեան կողմանէ ի Գասըմ փաշա , Խապիւղ և Թօփհանէ :

— Սամսուկէն , Չէմէ գացած միջոցին Բաքէի Լա Կոյ շոգենաւը սեպտեմբեր 15ին ժայռի մը զարնուեր ու ջուր առնել սկսելով խրեր է : Տեղէն հանողին 75,000 ֆրանք պիտի տրուի :

— Իսկէայի մաքրանոցին մէջ հեռագրատուն մը բացուած է :

— Պրուսայի երկրագործական վարժարանին վիճակը քննելու պաշտօն ունեցող , երաժէֆէնտի տեղեկագրով մը կարգ մը բարեփոխումներ առաջարկած լինելով , վարժարանին տնօրինութեան , ուսուցչական մարմնոյն և ծրագրոյն մէջ փոփոխութիւններ եղած են :

— Վեհ . Սուլթանին գահակալութենէն ի վեր արտօնութիւն ստացող լրագրաց և հրատարակուած տարեցոյցներուն մէկ ցուցակը կը պատրաստուի :

— Դատաստանի պիտի ենթարկուին զեղծմանց համար Մշոյ Պուլանըզ գաւառակին հարցաքննիչ դատաւոր՝ Մուս-

թաֆա Էֆէնտի , Ամասիոյ ընդհանուր դատախազի օգնական Թահսին Էֆէնտի և Հէքքեարիի նախնական դատարանին անդամ՝ Ահմէտ աղա :

— Քարաւանքերու կանոնագրոյն համաձայն , մինչեւ երկու տարի պայմանաժամ տրուած է քարահանքեր բացողներուն՝ արտօնագիր ստանալու . չստացողները տուգանքի պիտի ենթարկին :

— Գավաքի մաքրանոցին պահակ զինւորաց համար տաղաւարներ պիտի շինուին :

— Հանգստեան թոշակ յատկացուած է 3750 շրուշ Մշոյ նախկին կառավարիչ Էօմէր Շէվքը փաշայի , 300 շրուշ՝ Կեդրոնական բանտին տնօրէնի նախորդ օգնական Մկրտիչ Էֆէնտիի :

— Ռոտոսքոյի շոգենաւուց գիշեր ժամանակ մայրաքաղաքս ժամանելուն առթիւ Մախուսէի վարչութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի :

— Երկրաշարժի սաստիկ ցնցումով մը 10 տուններ , ջաղացք մ'ու պատեր փլեր են ի Գարաճասու (Այտըն) , մարդու կորուստ չկայ : Անդրիանուպոլսոյ և Պրուսայի Սանտըքը գաւառակին մէջ ալ երկրաշարժի անվնաս ցնցումներ զգացուեր են :

— Յէյրիտեք (Գօնեայ) տենդ ու ըստամոքսի բորբոքման նման հիւանդութիւնք ծագեր են :

— Անդրլանդուպոլսոյ հիւանդանոցին բժիշկ կարգուած է հարիւրապետ Վահան Էֆէնտի :

— Բերայի թաղապետութեան նախորդ Արկղակալ՝ Սէլիմ Սըրրի Էֆէնտի 850300 շրուշ իւրացուցած լինելուն համար , եռամսեայ բանտարկութեան և վեցամսեայ պաշտօնազրկութեան դատապարտուած է :

— Ռոտոսքոյի հունձքերը գոհացուցիչ չեն եղեր , ինչպէս նաև գինիքը , որք կոտրած են :

— Համագգային Անկեղանոցին քարերը պիտի նուիրէ Զմիւռնիացի Հաճի Մուսթաֆա Էֆ . որ Զմիւռնիոյ Կէօզ-Թէփէ տեղն ընդարձակ քարահանքեր ունի : Ներքին գործոց նախարարը հաւանած է այս նուէրին :

— Մախուսէի վարչութիւնն ու Շիրքէթը Խայրիէն միացնելով մեծ ընկերութիւն մը կազմելու խօսքեր կային , սակայն որոշուած է՝ առանց միացում կատարելու : Մախուսէն աւելի կանոնաւորել :

— Զինուորական շարժուն հիւանդանոցներն , որք Գերմանիա յանձնարարուած էին , մայրաքաղաքս հասան :

— Եղեւիոյ Առետրական դատարանը վերակազմուեր է հետեւեալ կերպիւ . նախագահ՝ Մէհմէտ Բաթիպ Էֆէնտի :

Անդամք՝ Հաճի Պէքիր , Ալի Հաֆըզ , Մէհմէտ Քեամիլ , Քեաղղալեան Սարգիս , Տապաղեան Էլիաս , Ապրաճի Միքայէլ Էֆէնտիք :

— Պրուսայի Էյնէկէօլ գաւառակին զանազան գիւղերուն մէջ ծաղկախոտ երևան ելեր է :

— Օսմ . Պանքային նախորդ տնօրէն Մ . Տըվօ , Մարսիլիայէն շոգենաւով մայրաքաղաքս գալու պահուն , ինքզինքը ծովը նետեր է : Մարմինը չէ գտնուած :

— Պոլսոյ Քարափանց ընկերութեան բաժնետէրերն իրենց բաժնեթղթոց անուանական արժէքին վրայ հարկւրին երկու վճարում մը ընել հրաւիրուած են յառաջիկայ նոյեմբեր 3ին (Ն . Տ) :

— Թղթատարին յանձնուած նամակներու պահարանները միաձև չինելով ծախելու արտօնութիւն խնդրած են սեղանաւոր Աւետիս Պէշիրեան և Տիգրան Հուսուսեան Էֆէնտիներն , շահէն մաս մը Համազգային Անկեղանոցին յատկացուելու պայմանաւ :

— Ռոտոսքոյի և Գըրզ գիլիսէի մէջ Միւլթիյէ երկրորդական վարժարաններ պիտի բացուին :

— Յանցանօր (Ճիւնհա) ամբաստանեալք դատաւարութենէն յետոյ , Վերաքննիչ և Վճարեկ ստենից դիմուելու պահուն , ազատ չարձակուելով , կամ վերաքննիչատենի բանտը պիտի դըրուին , և կամ ոստիկանական հսկողութեան ներքեւ պիտի առնուին :

— Ապահովագրական ընկերութեանց գործառնութեանց յատուկ տնտեսագիտական ու եմօական լրագիր մը հրատարակելու արտօնութիւն խնդրած է Սթամպուլ լրագրոյ խմբագիրներէն՝ Մանուկ Էֆ . Ռէսիմճեան :

— Սերաստիոյ գիւղօրէից նախնական վարժարանաց ծախուց նպաստելու համար հողմաղացքներ պիտի շինուին :

— Խաբբերդէի 6 ժամ հեռու Ազգան գիւղին վրայ Տէրսիմցի աւազակներ յարձակեր են , այլ ոստիկան զինուորք հասնելով , անոնց պետը Քիւշիւք Աղազատէ Պաթալ մեռած և այլք վիրաւորուած ձեռքակալուեր են :

— Երգնկայի գաւառին մէջ այս տարի 17,832 թթենի , 95,167 պտղատու և 492,483 այլ ծառեր տնկուեր են :

Ա Ր Ժ Է Ք Գ Ի Ս Մ Ո Ց			
Սոմ . լիրան 100 շրուշն			
Մէճիտիյէ	107 40	Վէցնոց	102
Գաւառի մէճիա	105 35	Բուսիոյ բօլ	90
Մանր մէճիա	101	Նարպէն	87 25
Մէթալիք	98 30	Գրիմից	51 20
Հինգնոց	101	Անգլ . լիրա	110 43
Մանէթ թղթագրում 9 9			
Գօնուլիտէ	24 5	Բում . երկ .	94
Թահվիլ . Օսմ .	83 40	Թաւալիյէ	48

Հ Ա Յ Ա Շ Ո Ւ Ղ Ն Ե Ր

«Մարիկ»-ի վերջին մի քանի թուոց մէջ պարբերաբար հրատարակեցան շարք մը Հայ Աշուղներու անուններն որք ջերմ ընդունելութեան արժանացած պէտք է լինին հետաքրքիր հասարակութեան կողմանէ։

Հայ Աշուղներու բարեջան բարեկամն հաճած լինելով հրաւէր կարգաւ հասարակութեան՝ իրենց գիտցած Հայ Աշուղներու անուններն հրատարակել Մարիկի միջոցաւ, կը փութամք մեզ ծանօթ երից Հայ Աշուղից անունները ծանօթացնել Զեր Աշուղ ընթերցողաց, հանգերձ նոցա կենսագրականաւ։

Գրական խօսակցութեան մը միջոցին, Ալի Էմիրի էֆէնտին(1) յայտնած լինելով ինձ թէ 13 տարի առաջ իւր երկասիրած «Միրաթիւլ Ֆէվաիտ վէ ահվալը Շիւէրայը շէհրի Ամիդ (2)» (3) անուն անտիպ գործին մէջ կը գտնուին կենսագրութիւնը երից Հայ Աշուղից, ըստ խնդրանաց՝ հաճեցաւ յանձնել մեզ նոցա բնագիրներն զորս կը յղեմք Զեզ, հանգերձ Հայերէն թարգմանութեամբ(4)։

ՄԵՏՈՒՆԻ

«Տիգրանակերտի Հայ հասարակութենէն ծագումն առած և այսպէս մականունանեալ է՝ յանուն իւր դաւանած կրօնին. իւր պատանեկութեան ժամանակ

(1) Ալի Էմիրի էֆէնտի՝ ծնեալ ի Տիգրանակերտ, մին ի հաւատարմագոյն և ուղղամիտ պաշտօնատարաց Տէրութեան, քանի մը տարին երէ ի վեր տեղւոյս Մուհասէպէճիութեան կարևոր պաշտօնը կը վարէ. առաջին կարգի գրագէտ և բանահիւս մ'է. Նորին կայս. Վեհափառութիւնը վերջերս գնահատելով նորա հեղինակած «Ճէվահիր իւլ Միւլիւք» անուն աշխատութիւնը, հաճեցաւ շնորհել նմա Սալիսէի աստիճանն և հինգերորդ կարգի Մէճիսիէի պատուանշան. և դեռ ամիս ու կէս առաջ երկասիրած «Ալվամիի Համիտիէ» անուն ընտիր գրութեան նոյնպէս կայսերական անհուն գոհունակութեան արժանանալով, Երասէնով մը հրամայուած է առ որ անկ է՝ բարձրացնել նորա պաշտօնն ի Տէֆթէրտարութիւն կամ համագոր ու և է պաշտօնի, և ընդ նմին շնորհուած է Լիազաթի արծաթ չքանշանն։

(2) Ամիդ = Տիգրանակերտ։

(3) Սոյն այս երկասիրութիւնն որ կը բաղկանայ 960 մեծագիր երեսներէ և որ կը բովանդակէ ի վաղ ժամանակաց մինչեւ 1880 թուականն ի Տիգրանակերտ երևան եկած գրական նշանաւոր անձնաւորութեանց կենսագրութիւններն՝ հանգերձ պատմական կարևոր ծանօթութեամբ, շարագրուած է այնպիսի գեղեցիկ թուրքերէնով որ արդ արեւ պատիւ կը բերէ գրասէր Հեղինակին։

(4) Կը հրատարակեմք միայն Հայերէն թարգմանութիւնը։ Մ. ԽՄԲ.

պարագելով այլ և այլ ուսմանց, գրականութեան և գեղագրութեան, իւր ուսումնական գրագէտ և գեղեցկագիր մեծ հռչակ հանեց։

«Աղեւորութեան համար ունեցած բնական յօժարութեամբ մոռաւ վաճառականութեան ասպարէզն, որով բաւական մնալով ի կ. Պօլիս, անցաւ յետոյ յԱնգրիանուպոլիս, ուր նոյնպէս ժամանակ մը մնալէ յետոյ, գնաց ի Վենետիկ։ Այստեղ ինքզինքը սիրահարութեան տալով, իւր ունեցած գրամագլուխն ալ փճացուց և իւր ծննդավայրը դառնալէ յուսահատ՝ ձեռնարկեց անդ. Թուրք և Պարսիկ լեզուաց դասախօսութեան, և իւր վարդապետ յիշեալ լեզուաց և գեղագրութեան՝ մեծ համբաւ ստացաւ։

«Իւր ծննդեան, ինչպէս նաև մահուան թուականը ծանօթ չէ մեզ. որչափ որ գիտեմք՝ նորա ի Վենետիկ ուղեւորութիւնը տեղի ունեցած է 960 թուականին Հիմրէթի (յամի Փրկչին 1544)։

«Նորա բազմաթիւ քերթուածներէն մեր յիշողութեան մէջ կը մնայ հետեւեալն։

ՊԵՅՄ

Պիւլպիւլիս շուր ու Ֆիղանցը կեօրեք էյլէսլիք Դօնցէ ի քագէ քայեսլիս, կիւլիս անմէր խենտէ. էյ խօշ օլ վագք «Մեսիհի» քի սենին ճաւիղիսէ՝ Եարք տուգտիտէ պագուպ էյլիլէ շէքեր ի խենտէ։»

«Մէսիհի»-ն որչափ իւր երեք ու կէս դարեայ հնութեամբ, նոյնչափ իւր լեզուագիտութեամբ և գրական տաղանդիւ մասնաւոր ուղագրութեան արժանի է. խիստ հաճելի է մեզ ճանաչել Հայ մը որ շուրջ երեք հարիւր և յիսուն տարին երու խորերէն՝ խօսի մեզ գրական այնպիսի լեզուաւ որ նախանձը շարժէ նոյն խօս ժամանակակից Թուրք գրագիտաց և իւր քնարին ձայնը դեռ արձագանգ գտնէ այնքան տարիներէ վերջ։

Մուհասէպէճի էֆէնտին կը խոստովանի որ «Մէսիհի»-ն քերթուածներն այնպիսի հրապոյր մ'ունին որք կը ներկայացնեն զինքն իւր առաջնակարգ քերթող. նորա անունն արձանագրուած է հին Տարեգրութեանց մէջ որ ի Տիգրանակերտ. շատ հաւանական է որ նա գրած լինի բազմաթիւ քերթուածներ ի Վենետիկ դասախօսութեան պարագած ժամանակ. իսկական անունը յայտնի չէ. թերևս կարելի է իմանալ զայն Տիգրանակերտի Հայոց ուսեալ դասակարգէն։

ԼՈՒԹՅՈՒ

«Լուրճի» Տիգրանակերտի Հայ պաշտօնական գերդաստանէ մը սերած է. իւր նախնական ուսումն առնելով ի Տիգ-

րանակերտ, կ'ուղեւորի ի կ. Պօլիս ուր գրագրութեան պաշտօնով կը մնայ բաւական ժամանակ երբեմն Եպարքոս Գահրեցի Գեամիլ փաշայի քով, և անդ քաջ հմտանալով Թուրք, Պարսիկ և Արաբ լեզուաց և գրականութեան, յիշեալ Գեամիլ փաշայի մահուանէ վերջ կը դառնայ իւր հայրենիքը 1880 թուականին։

«Իւր քերթուածներէն իւր նմից կը յիշեմք հետեւեալն։

Կեօգէլ սեվսին օ փիլլը ի քեօնէ քիմ եօմր ի ճիվան խքէր, Լեպիմ եմսին օ ալլըգ քիմ ճայարք ճավիտան խքէր։

Բայկեան տեօրտիւմ քեհ ի ալլընտաւ էրք ի չեղմիմի, Ալտանուր պիր քըֆլուսն զանն երտիմ ինճուլիք սենի։»

Մուհասէպէճի էֆէնտին, մտերիմ բարեկամ Լուրճի էֆէնտի և գիտակ նորա կենաց բոլոր պարագայից, կը պատմէ թէ «Լուրճի»-ն իւր հայրենիքը դառնալէն անմիջապէս յետոյ կը յարի Վլասեմ. Ապէտին փաշային, արդի կուսակալին Գաղատիոյ և իւր բարեբարոյութեամբ և հաւատարմութեամբ նորա ջերմ համակրութիւնը գրաւելով, երկար ժամանակ կը ծառայէ անոր քով կարեւոր պաշտօնով քանի մը տեղեր, սակայն հակառակ փափաքանաց Նորին Վսեմութեան, կը թողու զինքն ի Սերաստիա և կը դառնայ ի Տիգրանակերտ։

Էմիրի էֆէնտին մեծ գովեստիւք կը խօսի Լուրճիին գրական կարողութեան վրայ, և կ'ըսէ թէ սովորական գրող մը չէր. նոյն խօս Ապէտին փաշա գնահատեր է նորա արժանիքն։

Լուրճիի էֆէնտի իսկական անունն է Յակոբ, այժմ կենդանի, սակայն ո՞ւր կը գտնուի, չեմք գիտեր։

ՀԱՍԹԻ

Տիգրանակերտի Հայ հասարակութեանէն է. այժմ (1880) փաստաբանութեան պաշտօն կը վարէ. երգած է ընտիր վերտորներ յորոց նշանաւոր է հետեւեալ տողն զոր յօրինած է ի տօնի Գահաւալութեան Օգոստ. Սուլթան Համիտի Բ. կայսեր Թուրքիոյ։

«Հազրէք ի Սուլթան Համիտ տիր՝ իֆթիխարի-ի ճիհան, 1293։»

Արդեօք այս ա՛յն Հաթըգին է որ յիշուած է Զեր Թերթին 29 թուոյն մէջ ի շարս Հայ Աշուղից։ Իսկական անունը յայտնի չէ մեզ։

Գըր-Շեհր Գ. Գ. ԳԻԻԼԼԱՆՃԱՆ 24 Սեպ. 1892

ԿՕՆՏՈԼԱ

Ո՞վ է այն որ արագ արագ
Ծոցըդ տանիս, է՛յ կօնտոլայ,
Այեաց վրայէն, արեւու տակ
Որ քան զոսկի վառ կը ցոլայ:

Մի՛ տար անգույզ քեռակիդ ոյժ, (1)
Վայր մի հասնիմ ես ալ քեզ մօտ,
Ո՛հ, քոյ տեսնեմ ծոցիդ քցեքոյ՝
Խալալահին այդ նշանակոտ:

Ի՞նչ կայ այսօր դեպ ի քեռահ,
Դքսից երկրին սիրուն աղջիկ,
Գամ մի ետիդ դարձիր: Խըղճա՛,
Հեռուանց ինձ տո՛ւր գէթ մի պաշտիկ:

Ա. ՀԱՄԲԱՐԳԱՅԹԱՆ

Գրուած 1881 թն.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

Այստարին վախճանը. — Գիտէինք
Թէ վերջապէս մեր այս մոլորակը պիտի
դադրի ապրելէ, Թէ աշխարհս վախճան
մը պիտի ունենայ անշուշտ. սակայն
որչա՞մ կը զարմանամք ու կը ցաւիմք
երբ գիտուն-մարգարէք մեզ կ'ըսեն Թէ
9 տարիէն, այսինքն 1901 մարտ 11ին՝
որ երկուշաբթի օրուան կը հանդիպի,
աշխարհս պիտի վերջանայ. սակայն արդ-
եօք ի՞նչպէս պիտի վերջանայ և ի՞նչ
պիտի լինի. Զրհեղե՛ղ, երկրապարտ,
հրաբխային աղէ՛տք, այս մասին համա-
ձայն չեն գիտուն մարգարէք: Որչա՞մ
հետաքրքրական, այնքան ևս ծիծաղա-
լարժ է այս լուր. շատ անգամներ սոյնօ-
րինակ գուշակութիւնք եղած են, մա-
նաւանդ Քրիստոսի 1000 թուականին.
այն ատեն բոլոր մարդիկ կը հաւատային
Թէ աշխարհս պիտի վերջանայ. հրա-
մանագրեր և այլ գրութիւնք կ'սկսէին
սա բառերով. «Քանի որ աշխարհս պիտի
վերջանայ . . . »

Արհեստական անձրեւ. — Արհեստա-
կան անձրեւ հայթայթելու համար կազ-
մուած ամերիկեան ընկերութիւնը, կոմ-
սութիւն մը ոռոգելու համար իբր բա-
ժանորդագին 25.000 Փրանք որոշեր է.
այս գումարը պիտի ստանայ իւր պար-
տականութիւնը կատարելէ վերջ:

Պօղ եւ Վիրգիլիէ. — Վերջերս ի Բա-
րիզ բերուած օրան-ութան ցեղէն մին
արու և միւսն էք երկու մատաղատի
կապիկները Պօղ և Վիրգիլիէ անուանած
են. ցաւալի է տեսնել Թէ բարեխառն
գօտեաց մէջ, հակառակ ամէն խնամոց,
անկարելի կը լինի տաք երկրի այս քա-
ռաձեռն ընակչաց ապրիլը. ասոնց նա-

(1) Ի վեհեռի մէկ թիով կը վարեն
կօնտլան:

խորդն, էտկար անուամբ շիմբանգի մը,
մեռաւ նոյն պատճառաւ. Շատեր կը
փափաքին որ ի Բարիզ ընդարձակ և
տաք անտառ մը շինուի՝ այրեցեալ գօտ-
ւոյն ծառերով, ուր թերեւ կապիկները
մոռնան իրենց սիրելի հայրենիքը:

Ֆրանսայի շուկերը. — Նոր վիճա-
կագրութիւն մը կը ցուցնէ Թէ ամբողջ
Ֆրանսայի մէջ գտնուող շանց թիւն է
2 857,657, որոց 2 069,569ը պահապան
շուններ են. հետեւաբար 13 մարդու շուն
մը. այս թուանշանը կը ցուցնեն Թէ
բասթիօրեան հաստատութիւնք որքան
անհրաժեշտ պէտք մ'են:

Ամենամեծ տախտակ. — Աշխարհիս
ամենամեծ տախտակն այն է զոր վեր-
ջերս կտրեցին Քալիֆօրնիոյ մի ծառէն:
Այս տախտակին երկայնութիւնը 36 մ.
85 է, լայնութիւնը 5 մեթր, թանձրու-
թիւնը 12 1/2 սանթիմետր: այն ծառ՝
ուսկից սղոցուեցաւ այս տախտակ՝ 10 մ 65
տրամագիծ և 91 մեթր բարձրութիւն
ունի. անոր համակերպողն շրջանակ-
ները զայն 1500 տարուան կարծել կու-
տան: Այս տախտակ, որ Զիկաբօյի ար-
ուեստահանդիսին նոր փայլ մը պիտի
տայ, 15.000 Փրանք արժէք ունի:

Լուսնոյ խաւարումը. — Մայիս 11ի
լուսնական խաւարումը ամպերու պատ-
ճառաւ յեւրոպա տեսանելի չէ եղած,
միայն խաւարման վախճանին մօտ լու-
սինը մի քիչ տեսնուած է. գեղեցիկ
երեւոյթ մ'էր այս. ամէն անոնք որք
գիտելու բաղդն ունեցան, կը յիշեն Թէ
լուսնոյ հարաւային կողմէն փոքրիկ մաս
մը միայն կը քալէր. լուսնոյ տրամագիծը
լինելով մեկ 1, խաւարման մեծութիւնն
էր 0.953:

Այնքապ

ԹԱԹՈՒՆ ԳԻՒԵԼԵՆԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք բան կայ որոց պարտի նմանիլ
կին մը և որոց պէտք չէ նմանի, ըսած
է անգղիացի փիլիսոփայ մը:

Պարտի նմանիլ խղունջին՝ որ բնաւ
գուրս չեններ իւր տունէն, բայց պէտք
չէ՝ խղունջին պէս՝ բոլոր ունեցածը կըռ-
նակին վրայ կրէ:

Պարտի նմանիլ արձագանգին՝ որ այն
ատեն միայն կը խօսի երբ բան մը հար-
ցուի իրեն, բայց պէտք չէ՝ արձագան-
գին պէս՝ նայի որ միշտ իւր խօսքը լինի:

Պարտի նմանիլ քաղքի ժամացուցին,
վերջին ծայր ճիշդ ու կանոնաւոր, բայց
պէտք չէ՝ այդ ժամացուցին պէս՝ այն-
չափ ծայն հանէ որ քաղաքն ողջոյն զինքը
լսէ:

Յ. Թ. Հ.

նալով Թէ՝ տեղացի զաւակ մի կարող է
զնոսս գոհացնել, Սանասարեան վարժա-
րանի Պատ. Տեսչութիւնը աշխատեցաւ
առ այդ դարման մի տանիլ: Տնօրինե-
ցին ձրիավարժ ընթացաւարտներն մի
քանի տարի վարժարանում պահել և
նոցա մէջ գործունէութեան բարի նա-
խանձ զարթեցնելու համար՝ խոստացան
յառաջագէ՛մները Գերմանիա ուղարկել:
Այս մասին թողունք խօսիլ նոցանէ մին,
որ իւր հեռացեալ ընկերօջ կը գրէ:

«Անցեալ տարի բոլոր ձրիավարժ
«սանուներ» արձակուրդը մեր ծննդա-
«վայրում անցնելով՝ վերադարձանք ի
«կարին, մեր Մայր վարժարանում ծա-
«ռայելու: Նրկու երկաթագործք ղըր-
«կուեցան ի Թիֆլիս իրենց արհեստը
«կատարելագործելու, և մեզ ևս ըստ
«կարի և ըստ յարմարութեան առար-
«կայներ տրուեցան դասախօսելու՝ (մերթ
«ուսուցչի օգնականութեամբ) յաջո-
«ղագոյններն՝ Եւրոպա ուղարկելու
«խոստմամբ: Վերջապէս հասանք տար-
«ուայ վախճանին, քննութիւններն ըս-
«կան: այստեղ ևս ամէնքս հրապարա-
«կային քննութեամբ ցոյց տուինք յա-
«ջողապէս մեր միամեայ աշխատանաց
«անսպասելի բեղմնաւոր արդիւնքը. . .
«Քննութիւնները վերջացան, ահա քեզ
«ծանրակշիռ րոպէն. տանը տարինե-
«րէ՝ հետէ՝ եղբայրաբար մեծցած ու
«սնած անձինք պիտի բաժնուէին իրար-
«մէ, ո՛ր գիտէ, ե՛րբ դիրար տեսնելու
«պայմանաւ: Աւուցչական ժողով տեղի
«ունեցաւ, Եւրոպա ուղարկել որոշուե-
«ցաւ: Գէորգ Ճիկէրճիեան (Արարիկերցի)
«անցեալ տարուոյ շրջանաւարտ) և Սիմոն
«Աղապալեան (կարնեցի՝ այս տարուոյ
«շրջանաւարտ): Վարժարանում պաշտօ-
«նավարել (անգրութեցաւ չորս ձրիավարժ-
«ներէն, իսկ միւսները՝ քնացին իրենց
«տեղերը:»

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՐՅՈՒՄՆ

Ծաղիկի մէջ կրօնական հարցեր և նո-
ցա պատասխանները կարգալով շատ գոհ
մնացինք և օգտուեցանք:

Աստ խնդիր եղած է Թէ՝ Նշխարեթ
անունը ե՛րբ տօնելու է ըստ Հայ եկե-
ղեցւոյ նախնական սովորութեան, զի՛
ինչպէս գիտէք՝ Նշխարեթ անունն տար-
ւոյն մէջ կը յիշատակուի քանի մը ան-
գամ, ինչպէս Աստուածածնայ անունն.
Յովհաննէս անունն ևս խնդիր եղած
է ի Ռուսոսէ, և նոյն իսկ ազգային մը
տան դուռը չէ բացած՝ քահանայի մը,
այսօր անուանս տօնը չեմ կատարեր ը-
սելով:

Կը խնդրեմք կարող կրօնագէտներէ
որ հաճին գրել Ծաղիկի մէջ հարկ եղած
ծանօթութիւնը: Կը մատուցանեմք կան-
խաւ մեր շնորհակալքն:

Պուրբեղ

Կ. Պ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՅԱՆՉՆԱՐԱՐԵԼԻ ՎԱՃԱՌՈՒՑՈՒՆԻՔ

ԹՂԹԱՎԱՃԱՌՈՒՑՈՒՆՎՈՐԵԼ ԵՆԿ՝ ՂԱ-
թթիա, Գոմիսիոն խանի տակ, թիւ 23:
ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ նոյնթղթավաճառատան
Պահճէ-Գարու, ճէլալ պէյ խանի տակ,
թիւ 18:

ՍԵՓԱՆ ՉԱՎՈՒՇԵԱՆ. Գործատուն և
վաճառատուն տեղական կերպարուց.
Գլխավորն ասլանք՝ Եւրոպական ճա-
շակաւ. Պապը Ալի ճատտէսի, Պարս-
կական դեսպանատան գլխաց, թիւ 48:

ՄԱՍ Կ ԿԻՒՄԻՏԵՃԵԱՆ. Հոտաւէտ
նիւթերու և խոզանակաց մթերանոց.
Կ. Պոլիս, Էսկի Չապթիյէ ճատտէ,
Թոմսոն խանի գլխաց, թիւ 7:

ՍԵՓԱՆ ՄԱՆԿԵԱՆ. ճոխ վաճառատուն
պարզ և չքեղ անձրեւանոցներու ու
արեւանոցներու. Ղաթթիա, Գաման-
տո Պանքային գլխացը, Գոմիսիոն խա-
նի տակը:

ԻԵՏԻՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ. Դեղագործ ի Գուժ-
գարու, Սթամբուլ ճատտէսի: Դե-
ղերու թարմութիւն, դեղագործ խըղ-
ճամիտ և անխաղաղալ պատրաստու-
թիւն, գնոց չափաւորութիւն, առա-
ւելութիւններ որոցմով իւր անթիւ յա-
ճախորդաց վստահութիւնը գրաւած է:

ՊԵՇԻՐԵԱՆ ԵՂԱՐԻՔ. Մասվաճառի
կրկին խանութք ի Կէտիկ-Բաշա և ի
Գուժ-գարու: Փողոցներուն տեղը և
խանութներուն թիւերը չեմք սահմա-
ներ, որովհետև հանրածանօթ եղած են
իրենց ուղղամտութեամբը և ապրանաց
ընտրութեամբը:

ՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԱՆՉՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑԿԱ-
մար գաւառներէն գլխել առ Յովնան
Գ. Փալազաշեան, Կ. Պոլիս, Պահճէ
Գարու, Թաշ խան. թիւ 51:

ՊԱՇՏՈՆ խնդրող ուսուցիչք կը
հրաւիրուին արձանագրուելու «Ծա-
ղիկ» խմբագրատունը. հոն գլխելու
են նաև թէ՛ վարժարանաց և թէ՛ մաս-
նաւոր դասերու համար ուսուցիչ
փնտռողներ:

== Ֆրանսերէն, գերմաներէն և իտա-
լերէն լեզուաց մասնաւոր դասեր ստանձ-
նելու համար արձանագրուած են արդէն
մի քանի հմուտ և վկայեալ ուսուցիչք:

== Իւրոցի մը մէջ օգնական-կառա-
վարչութեան համար մէկը կ'ուզուի:

== Երիտասարդ ուսուցիչք մը կ'ուզէ
երկրորդական ուսուցչի պաշտօն ստանձ-
նել վարժարանի մը մէջ: Պատրաստ է
նաև գաւառներն երթալու:

ՊԱՏԿԵՐ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Հայոց ի վերջ կոյս Ժ. դա-
րու. ընդ խնամով Յ. Գուրգենի. հրա-
տարակուեցաւ Բ. մասը. Գին 3 դահեկան:

ԿՈՒՆ ԲԱՏՐԻՅՈՒՄԵՆ, Բիանոյի
համար պատրաստուած ի Գալուստ Մե-
տուճեանէ: Գին 8 դրուշ:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Ճարտար նկարիչ մեծարգոյ Պ. Միլըր-
տիչ Պարսամեանց յաջողած է ամենայն
ճշդութեամբ նկարել վաղամեռիկ քեր-
թող Պետրոս Դուրեանի մեծադիր պատ-
կերն, առանց՝ ի կենդանութեան նորա՝
տեսած լինելու զնա, այլ միայն Դուրեանի
կրտսեր եղբոր՝ Աբրիպպա տէֆէնտիի՝
դէմքէն օգտուելով և շինած պատկերն
հետզհետէ ուղղելով ըստ դիտողու-
թանց հանգուցելոյն ազգականաց և
մերձաւոր ծանօթից, այնպէս որ Պ.
Պարսամեանց՝ ըստ նոյն ազգականաց և
ծանօթից գրաւոր վկայութեանց՝ ի
ձեռին ունի այսօր բանաստեղծին կեն-
դանատիպ և ճշգրիտ նմանութիւնը ներ-
կայացնող պատկեր մը: Պ. Պարսամեանց
«Ծաղիկ» ի խմբագրութեան յանձնած
է վերոյիշեալ գրաւոր վկայութիւններն:
Դուրեանի լուսանկարն ունենալ ցան-
կացողներուն գոհացում տալու համար,
Պ. Պարսամեանց փափագելով իւր գծած
սոյն պատկերէն լուսանկարն ևս հանել
բազմաթիւ օրինակ, առ այս բաժանոր-
դագրութիւն բացած է, մեծը (բապիսէ)
5 դրուշ, փոքրը (վրդիք) 100 փարա:
Գաւառներէն փոստի ծախքն ևս պէտք
է ղրկել:

Բաժանորդագրութիւնք կ'ընդունուին
Ծաղիկի խմբագրատան մէջ:

ՓՈՒՆՋ ԳԻՏԱԿԱՆ

Գրեց Տօրթօր Կ. Յ. Փաշայեան
կը պարտաւանդ

Մասն Ա. — Գուն, խղարիկ, երազք,
մարգարէական կամ բաղդազուչակ ե-
րազներ, քնարչութիւն, համակրութիւն
և հակակրութիւն:

Մասն Բ. — Սիրոյ գիտական բացատ-
րութիւնը, Գաղղիական ախտի ծագու-
մը, Գերմանիոյ գահաժառանգին հիւան-
դութիւնը, Թունաւորումն:

Մասն Գ. — Առողջաբանական յօդ-
ուածք սովորութեան, մտային կարող-
ութեան, մտաւոր արհեստից և ոգելից
ըմպելեաց գործածութեան վրայ:

Գին 5 դրուշ

Վաճառման կեդրոնատեղին է ԾԱՂԻԿԻ
խմբագրատունը:

Ի ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԵՑՄԱՆ, Կեսարիոյ Ս.
կտրապետի վանուց ժառանգաւորաց
վարժարանի հրատարակութեամբ
և Պաղտատիւն տպագրութեամբ,
«ՅՈՒՅՄԱ ԸՆԾԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՑ Ի
ԹՈՒՐԻՔԻՍ». Հատոր Ա. Կեսարիոյ վի-
ճակ. Տեոր Ա. Յուցակ Հայերէն ձե-
ռագրաց Սուրբ Սարգսի վանուց ի Կե-
սարիա: Կազմեց Տրդատ վարդ. Պալ-
եան, Առաջնորդ Հայոց Կեսարիոյ:

Գին 7 դրուշ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳՂԻՐԵՆ ԼԵՋՈՒԻ

Աշխատասիրեաց Յ. Մանգակունցի

Գին 3 դրուշ

Կը ծախուի ԾԱՂԻԿԻ խմբագրատունը:

ՍԱՄՓՍՈՆ

ԱՃՈՒՄԵՆ ԵՒ ԵՐԿԱՐՈՒՄԵՆ ՄԱՋԵՐՈՒՆ

Կ. Պոլիս, 15 Մուհարրէմ, և 8 Օգոստ.
1307

Տեաքք Սարաֆեան Եղբարք.

Դեղագործ և Խաւիւր

1305 թուականին էր որ Ձեզ հետ մէկ
տեսութեան մէջ՝ նախապէս տեղեակ լի-
նելով արհեստի մէջ Ձեր ունեցած ճար-
տարութեան և լուրջ արուեստասիրու-
թեան՝ խնդրեցի մագերէ երկարող, ա-
ճեցնող և հիւանդ արմատները կենդա-
նացնող պատրաստութիւն մը իմ աղջը-
կանցս համար:

Խոստացաք իբր փորձ ի մասնաւորի
պատրաստել այդպիսի դեղ մը, պայմա-
նաւ որ երբէք չպիտի պարունակէր իւր
բաղադրութեան մէջ հակառողջական նիւ-
թեր, և ըստ Ձեր խոստման՝ զրկեցիք ինձ
երեք շիշ սոյն դեղէն:

Արդ՝ ինչպէս յայտնած եմ հրապա-
րակաւ շնորհակալութիւնս 14 Մուհարրէմ
և 7 օգոստ թուակիր Սաաուէք լրագրոյ
միջոցաւ, նմանապէս սոյն մասնաւոր գը-
րութեամբս կը յայտնեմ խնդակցու-
թիւնս, վասն զի Ձեր պատրաստութիւն
յաջողապէս պատկուեցաւ, աճեցնելով,
երկարելով և գեղեցկացնելով աղջկանցս
մագերէ, և կը յաւելում թէ՛ այդ դեղ
չպարունակէր իւր մէջ հակառողջական
նիւթեր այլ և այլ պատրաստութեանց
նման: Ընդունեցէք շնորհակալութիւնս:
Թօրգարուի կայս. Պաշատան
պահեստի զօրաց բժիշկ

4-10 Գեր հազարապետ ՀԻՒՍԵՅԻՆ

ԻԼԱՎԷԼԻ ՍԱՐՖԸ ՕՍՄԱՆԻ

Օսմ. լեզուի ուսուցիչ Պետրոս էֆ.
կարապետեանի յօրինած սոյն ընտիր աշ-
խատութիւն, որ է Օսմանեքէն լեզուի
տեսական եւ գործնական քերականու-
թիւն գուտ տաճկերէն, կ'առանդէ Թուր-
քերէն, Պարսկերէն և Արաբերէն լեզու-
ները միանգամայն, ընդարձակ և համա-
ձայն տրամաբանական բաղդատական մե-
թոտին:

Գին 5 դրուշ

Գաւառներէն պէտք է գլխել ԾԱՂԻԿԻ
խմբագրատունը:

ՅԱՐԵՆԱՐԱՆ ԳԱՂԻՐԵՆ ԼԵՋՈՒԻ պատ-
կերադարդ. ի պէտս Ազգ. վարժարա-
նաց և Հայ ուսանողաց. Երկրորդ տպա-
գրութիւն ձոխացեալ. Տպագր. Փա-
փաղեան: Խիստ կարճ ժամանակի մէջ
կրկին տպագրութեան արժանանալն և
հմուտ ուսուցիչներէ գտած ջերմ ըն-
դունելութիւնք, բուական ապացոյց
են գործոյն ընտրութեան և առաւել-
ութեան: Վաճառման կեդրոնատեղին
է Միհրան Փափաղեան գրատուն (յա-
ջորդ Յ. Գալուֆեանի). Չափազանց լար,
Զիւմպիլլի խան, թիւ 18, 19, 21:
Գին 1 դրուշ: Վարժարանաց համար
100 ին 20 դեղջ կը տրուի:

ԱՐՏՈՆԱՏԷՐ Ա ՍԱՔԱՆԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՄԻՀՐԱՆ Յ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Զիւմպիլլի խան, թիւ 18, 19, 21